

Ta

Kaynak

BALIKESİR HALKEVİ

DÖRDÜNCÜ YIL 38

19 MART 1936

Sayfalarımız devriminin ve Halkevlerin çizdiği derin ve geniş anlamının içine giren bütün yazılara açıktır.

İÇİNDEKİLER

Köy ve Entellektüel	Kenan Akmanlar
Reşit Galip	Dr. Lütfi Kırdar
Kaybolan idealist	Hıfzı Oğuz Begeta
Reşit Galip için	Enver Özgen
Karesi ilinden Rumeliye geçiş	H. Turhan Dağlıoğlu
Kara sığır	İ. Şevki Işıkman
Evrenos bey	K. Kâni
Balıkesirde yatırlar	M. Yasa - H. Korkut
Hıdırellez	Osman Balkır
Karesi beyin deniz kuvveti	K. Kâni
Atalar sözü	Sabur Şahin
Türk istiklâl ve inkılâbı hakkında (konferans)	Münip Hayri
Halkevi faaliyetleri	* * *
Hava raporu	* * *

KAYNAK

Balıkesir Halkevi Dil, tarih edebiyat şubesinde çıkarılır Aylık Kültür dergisi

Köy ve Entellektüel

KENAN AKMANLAR

Uluğ İğdemir'in Armağanıdır.

Türk entellektüeli için köy konusu halâ sükûtunu muhafaza ediyor. Bütün araştırmalara, bu mevzua nüfuz etmek için sarfedilen emeklere rağmen, köy susuyor ve entellektüel onu sadece dış görünüşünün ifade ettiği manalarla izaha çalışmakta devam ediyor..

İnkılâbımızın köye verdiği değer muhteşem bütünlüğü karşısında entellektüelin bu zafı neden ileri geliyor? Dünün iyiyatlarından mı? Yoksa baş döndürücü hareket içinde henüz mihverine yerleşmeğe zaman bulamamış hissini veren fikir hayatımızın perişan satırbînliğinden mi?. Bizce her iki tesirin mevcudiyetini kabul etmek icabeder:

Teokrasi ve iskolatizma köyün havasında asırlarca bozguncu yeller esdirmiştir ve entellektüel asırlarca bu zehirli havanın sınırlarına girememiştir.. Fakat Yakup Kadri'nin (Yaban) ı niçün bugün halâ sosyal bünyemizde bir hakikat olmalıdır?

Bir tarafta köy öte tarafa entellektüel kaynaşmak için fırsat bulamamış iki sevgili gibi sıkıntı içindedir. Birinin hayata hasreti var öteki hayatın hasretini çekiyor. Biri anlaşılma istiyor. Ötekinin içinde kendini anlatmak heyecanı titreyor. Buna rağmen nasıl oluyorda köy ve entellektüel çoktan el ele vermiş bulunuyorlar?

Bu muammayı çözmek için insanların itiyatlarından kolay kolay vaz geçmiyeceklerini düşünmek yetmez. Kaldıki Türk inkılâbı böyle bir düşüncenin millet hayatında yeri olamayacağına kendi derin hakikati ile isbat etmiştir.

Bu muammayı çözmek için iki sevgiliyi kendi benleri (ene) dışından birleştirici şartlarla kuşatmak lâzımdır.

Ve inkılâb bu organizasyonu da kurmakta gecikmiyecektir.

Reşit Galip

Dr. LÜTFÜ KIRDAR

Reşit Galibin anı ölümünü gazetede okuduğum zaman, bilmem neden gözlerime inanmamıştım. Ben onun ölmediğine ve ölmeyeceğine o kadar emindimki... Heyhat ölümün nankör silindiri bu müstesna zekâyı da çiğnemiş, sürüklemiş, götürmüştü.

Ben Reşidi, ta harbi umumide Cebeli Lübnanda Antura'da 1500 yataklık [Çocuk eytamhanesi] müdürü iken tanımıştım.

Bana onu ilk defa tanıtan Halide Edip oldu:

— Doktor sana ahlâken olduğu kadar fıkren de yüksek bir arkadaş tanıtacağım. Üç gün sonra size muavin olarak geliyor... demişti.

Hakikaten üç gün sonra Reşit geldi. Ve daha ilk temasta kendisinde meknûz zekâyı sezmiş ve ona elimden gelen her türlü hürmet yardımı kusur etmemiştim.

Bir sene kadar kaldığı bu vazifede mektebin Fransızlardan kalma kütüphanesini dolduran binlerce cilt kitaplar arasında sabahlara kadar çalışmak suretile ilmi müktesibatını genişleten Reşit Galip, aynı zamanda mektebe de pek büyük hizmetler ifa eylemiştir.

Müessesemize gelmezden evvel gönüllü olarak gittiği Erzurumun 3 bin küsur metreye yüksek dağlarında ciğerlerinden gelen ilk kanı çıkarmağa başladığı vakit bile yılmamış, korkmamıştır. Merhum, ancak Erzurum dönüşünden sonra [Mektebi tabbiye]yi ikmal etmiş, fakat talebelik hayatını memleketin içtimai siyasi cereyanlarına karıştırmaktan vazgeçmemiştir.

Filhakika, o, ta mektep sıralarından beri Türk ocağı teşkilâtı ile uğraşmış bir arkadaş olduğundan, kendisile hep bu safha üzerinde munakaşalar yapar ve müs-

takbel projelerini hayranlıkla dinlerdim.

Harbi umuminin son safhasında, İstanbulla beraberce döndüğümüz zaman o fakülteye asistan oldu. Çalışkan bir asistanın bütün meziyetlerini haizdi. Hastaları ve kitaplarla meşguldü. Buna rağmen Türk ocağı işleriyle uğraşmaktan kendini alamıyordu. Fakat bir taraftan fakültenin noksan vesaiti, geri zihniyeti onu tatmin etmiyor; diğer taraftan, Türk ocağının yeknasak faaliyeti, azalar arasındaki fikir mübayanetleri canını sıkıyordu. Bu vaziyet, onun inkılâpçı ve milliyetçi ruhu üzerinde menfi tesirler yapıyordu. Hep ataletten, cehaletten, idraksizlikten şikâyetçi idi. Nihayet dayanamadı. Çok acı bir lisanla Tıp fakültesi aleyhine bir Broşür neşretti; islahat istedi; ve bir müddet sonra istifa eyledi. Türk ocağından da hemen aynı inkisarla ve istifa etmek suretile ayrıldı. Ve bir kaç arkadaşı ile [Köycüler] cemiyesini teşkil etti.

Bir taraftan memleketin siyasi cephe-deki hezimetini Ferit Paşanın memleketi uçuruma sürükleyen kötü idaresi bir çok gençler gibi Reşidide çıldırtıyordu. Büyük bir cür'etle Ferit Paşa kabinesi aleyhinde gizli ve müthiş bir beyanname yazdı. Ve bir gece kendi elile bu beyannameleri muhtelif yerlere ve bilhassa Babıâli ile Polis müdüriyeti kapısına yapıştırdı. Fatih, Sultan Ahmet mitinglerinin aktile uğraşan darülfünun ve tıp fakültesi gençlerine yardım etti. Bu gün, bu işleri ulvî bir fedakârlıkla başaran gençlerimizin adı ve sanı unutulmuştur.

Faaliyet sahasını İstanbul'dan Anadolu'ya köylere teşmil etmek itiyen Reşit, arkadaşları doktor Hasan Ferit ve Avukat Hayati ile beraber (Tavşanlı) ya gitti. Orada Reşit

ve arkadaşlarının attığı ilk adımlar, bu gün köycülük siyasetinin ilk temel taşı olduğunu iddia edebilirim.

Millî harekât esnasında, ben (Nezilli)de bulunuyordum. O ise tavşanlıda kuvvayı milliye teşkilâtının başına geçmiş bulunuyordu. Zaman zaman bana yazdığı mektuplarda köylere sitayişle fıkâat köylüyü kahhar pengeleri altında inletemen mütegalibeden nefretle bahsediyordu.

Tavşanlı'nın düşman tarafından işgali üzerine [Burdur] da buluşduk. O da Hilâli-ahmere iltihak etti. Onun için meslekî sahada yeni bir faaliyet başlamış demekdi. Nitekim Antalyada iken mikropların boyanması hakkında bulduğu yeni usul, Sıhhat Vekâleti tarafından Avrupaya ajansla neşrolunduğunu hatırlarım.

Sakarya muharebesinden sonra Ankaraya giderek Sıhhat Vekâleti tarafından Hıfzıssıhha şubesine alındı. Aradan üç ay geçmeden anavatanına henüz ilhak edilen Mersin hükümet tababetini tercih eyledi. Ve orada Türk ocağının başına geçerek gençliğin fikrî ve ilmi hareketlerinin âdeta mihrakını teşkil eyledi.

Büyük zaferden sonrada [Tali mübadele komisyonu] Türk mümessilliğine tayin olundu. Ve bu sıfatla Türk hukukuna olanca kuvvetile müdafaa etmiştir.

Gazi Hazretlerinin Mersin seyahatında onun cevval zekâsı, millî mes'elelerdeki alâ-

ka ve gayreti, Halâskârın nazarıdikkatını ve takdirini mucip oldu. Reşidi az zaman içinde Büyük Millet Meclisi üyesi sıfatını ihraz eylediğini ve yeni hummalı faaliyete girdiğini görüyoruz. En ağır ve mes'uliyetli vazifeleri, bir idealiste yakışan feragatle kabul etmekten, yorulup didinmekten, zevk alıyordu. Hakikaten çok çalıştı; durmadan, uyumadan okudu ve çalıştı.

Reşit, Türk inkılâbının başından nihayetine kadar bütün safahatında bulunmuş ve bu muazzam eserin başarılmaya uğrunda kendisine verilen hizmeti canla başla ifa eylemiş bir inkılâp ve millet adamı idi.

Onun vakitsiz ölümü, Türk milletini istikbalin kıymetli bir devlet adamından mahrum eylediğine kaniim. Reşit, hakikaten muvaffak bir devlet adamı olmak için lâzım olan vasıfların cümlesine malikti. Milliyetçi idi. Vatanına derin bir aşkla bağlı idi. Keskin bir zekâsı ve geniş bir kültürü vardı. Sempatik olduğu kadar tehlikeli işlerde de son derecede sert ve cesurdu. Fakat her zaman dostlarına, arkadaşlarına karşı nezaket ve samimiyetini asla kaybetmemiştir.

Ölümü, yalnız ailesi için değil, bütün samimi dostları için de büyük bir felâket olmuştur. Onu tanıyanların yüreğinde aziz hatıraları daima yaşıyacak, gençliğe örnek ittihazına lâyık bir inkılâp ve millet adamı olarak saygı ile yâd edilecektir.

Kaybolan İdealist

HIFZI OĞUZ BEKATA

«Kaynak»'ın Doktor Reşit Galib'e ayırdığı özel sayıya yazacaklar arasında benide hatırladığınız için teşekkür ederim.

Türk gençliğine; Türklüğün büyüklüğü davasında, inkılâba sadakat ve gönül verme yolunda ulusal ülkü için son nefesine kadar çalışarak yaşayışile gönlüyle ve kafasına tam bir idealist örneği olan Reşit Galibin değeri hakkında ne söylenebilir. Reşit Galip ileri bir inkılâpçı, samimi ve ferağat sahibi bir idealist, çalışkan bir Türk, asil ve çok faziletli bir milliyetçi idi.

Bunun içindir ki hayatını son nefesine kadar ulusal davalara vermiş olan onu inkılâp ordularından ancak ölüm ayıra bildi. Bununla beraber hep bilirizki, mekânını toprak üstünden toprak altına nakleden insan maddeten ölmüş sayılır. Fakat büyük bir milletin yüksek hassalarını şerefle ve cıbilliyet küçüklüklerine düşmeden temsil ederek milletin kafasında ve gönlünde yer alan bir insanın mânen ölümüne cemiyet müsaade edemez. Hele o cemiyet bir ihtilâl cemiyeti olursa fakat ihtilâl gibi bir milletin bir çok kıymetlerini altüst eden, ye ine yeni umdeler getiren büyük bir kütle hareketinde şahsi menfaat-hırslarına kapılmadan her şeye rağmen ihtilâlin [faziletlerine] sadık kalan, ülkünün aslı fikrinden ayrılmayan; hakiki ve samimi bir idealist vasfını büyü bir tizlikle son nefesine kadar koruyan ve bir millet davaları uğrunda aşkla çalışmaktan yalnız ölümle ayrılabilen değerli ve mert bir ihtilâlcıye az rastlanır.

Kendini bütün varıyla Türk ihtilâline, Türklüğe ve millî davalara veren Reşit Galip böyle ender insanlardan biriydi.

Şu kadar varki onu seven ve sayanla-

rın gönülleri rahat olmalıdır. Çünkü hakiki büyük hayat, uzviyet didişmesinden çekilen insanın ruhlarda, gönüllerde ve kafalarda sürebileceği hayattır. Ve Türk ulusu Reşit Galibe bu mutlu insanlar arasında yer vermiş; veya Reşit Galip bu mutlu büyükler arasına kendiliğinden girmiştir.

Reşit Galip Kültür bakanı iken birgün ziyaretine gitmiştim. öğle vakti idi. O yemeğini odasına getirtmiş ve ekseriya olduğu gibi işinin başından ayrılamamıştı. Ben; iş'erinizi pek çok dedim.

Güldü ve: «Ne yapalım kışla hayatı yaşıyoruz» Dedi..

Şunuda Reşit Galibin yakın bir arkadaşından dinlemiştim: «Kendime bir sandık iyi elma getirtmiştim. Yarısını Reşit Galibe vermek istedim. Fakat buna bir türlü cesaret edemediğim için vazgeçtim.» Reşit Galibin son nefesleri esnasında «Türklük nur ve ışık yağmurile [paslarını] siliyor ve aydınlanıyor.. Türkler, Etiler, Selçukîler..» diye sayıkladığını ölürken yanında bulunan doktorları anlatmıştı.. İşte bunun içindirki basit bir yatak içinde, kitablara gömülü bir insan vücudunun duran kalbi; onun işleyen kafasının ve yüksek hatırasının ufuklarına sessiz bir büyüklük ve fazilet taşıyor.

Reşit Galibin öldüğü günlerde Ankara Halkevinde yaptığımız ihtifalde:

«Reşit Galip adı, bugün, memleketin içine işlemiş derin bir acının yanında, büyük bir sevgiyi de anlatır. Mezarının üstüne konamıyan bu sevgi çelengi onun ardında solmıyan baharlar yaratacak!»

Demıştim. Şu vaka bunda aldanmadı-

ğımı ve Reşit Galibin gençliği ne kadar candan kazandığını anlatıyor:

«Geçen ay memleketin uzak bir köşesinde Akçakoca ilçesinde idim. İlçenin bütün Aydınları toplanmış, idealden; idealist olmaktan; milletin ve memleketin buna olan ihtiyacından bahsediyorduk. Bilgili ve ülkü sahibi bir genç hınçkır hınçkır ağlamağa başladı. Neden ağladığını sordum:

— Reşit Galibi hatırladım!

Dedi ve heyecanla bizi onun ruhu için bir dakika ayakta sükûta davet etti.» Memleketin uzak bir köşesinde bulunan bu

genç, Reşit Galibi hiç görmemiş; fakat ona ülkü aşkile bağlanmış bulunuyordu; ne büyük ve ne hisli bir hâdisedir.

Ölümünden iki yıl sonra Kaynak, onun için özel bir sayı çıkartması da bunu göstermezmi?

Reşit Galibin ruhu rahat ve müsterih olsun!

Biz Reşit Galibin şahsında asil Türk milletin çalışkanlığını, Türk ihtilâlinin faziletlerini; inkılâbı ve mert Türk gençliğinin ulusal ülküsünü hürmetle selâmlıyoruz.

Reşit Galip için..

ENVER ÖZGEN

Yıllar nekadarda çabuk geçiyor! Reşit Galibi sanki dün toprağa vermişiz gibiyiz (Kaynağın) mektubunu okuduğum zaman ağzımdan ilk çıkan söz bu oldu.

Zavallı Reşit Galip daha kırk yaşında ölecek adam mıydı? Zalim tabiat onu aramızdan okadar erken aldığı ölümüne hâlâ inanamıyoruz...

Onu şimdi; Levent endamiyle, engin denizleri andıran mavi gözleriyle, daima gülen çehresiyle karşımda görür gibiyim...

Ben bu hayalin meftunuyum...

Fıtratın bu kadar güzel ve sevimli yarattığı Reşidin hastalığıyla ölümü adeta bir oldu. Hilkatın o ihsanıyla bu seri kahırını nasıl telif etmeli?

Onun maddî varlığından ziyade maneviyeti güzel ve yüksekti. Fazilete vefaya doğruluğa örnekti. Bütün hayatında samimî ve mütevazî yaşadı. Temiz doğdu, temiz öldü. Yalnız yurd için. Millet için çalıştı. Ben onun bu yüksekliğine hayranım...

Reşit Galibi eskiden tanımayanlar zekâsını, Yurd severliğini, meziyetlerini lâyikiyle bilemezler. Daha İzmir idadisinde beraber okuduğumuz zamanlardan beri yakından bildiğim Reşit Galip çok zeki, çok çalışkan bir çocuktur. O nisbette dürüst ve halûk idi. Ondan incinmiş bir arkadaş yoktu. Herkese karşı sevgi ve saygı ile hareket eder hepimizden sevgi ve saygı görürdü. Sınıfta Numarası (12) idi onu biz daima bu numara ile çağırırdık...

Doktor olduktan sonra bütün hayatı Millet uğrunda çalışmakla geçti. Son nefesinde yine millet için çalışarak evindeki Kütüphanesinin bir köşesinde verdi.

Reşit Galip, Tam bir Türkçü ve Ülkü-

cüydü. Son zamanlarında Türk tarihi üzerinde çalışıyordu. milliyet aşkı onun bütün varlığını sarmıştı. Türk tarihinin en bilgin mez köşelerini aydınlatmak için uğraşıyor mütemadiyen okuyor ve çalışıyordu. Ne yazık ki ne O ve ne biz onun semerelerini almadan kendisini kaybetmiş olduk.

Siyasî sahadaki faaliyeti temiz ve açıktı. Düşündüğünü ve doğruluğuna kanı olduğu bir fikri ileri sürmekten hiçbir vakit çekinmezdi. çünkü mert ve samimî bir insandı.

Reşit Galip, Siyasî hayatında çetin tecrübeler geçirmişti. Bu tecrübeler onu olgun bir devlet adamı yapmıştı. Zaten kemali, ırfanı, vicdanı yüksek olduğu için geçirdiği tecrübeler mütekâmil bir insan olmasına kâfi geldi. Yetişmiş bir devlet adamı olmak haysiyetiyle de kaybımız hakikaten büyüktür. Onun içindir ki ölümünün her yıl dönümü, kalplerimizdeki yaraları tazeliyor.

Şimdi Reşit Galip, maddî varlığı itibarıyla bir avuç topraktır fakat fazilet ve Vatan severliğin misali bir abide şeklinde kalplerimizde yaşıyor. Onun medfeni bizim yaralı kalplerimizdir.

Ne hazin talihdir ki üç eski maarif vekili, İzmirin yetiştirdiği üç inkılâpçı ve ateşin genç; Necati, Vasıf ve Reşit Galip Ankarada Cebeci Mezarlığında beraber yan yana yatıyorlar. Onlar İzmir idadisinde de böyle beraber okumuşlardı. Kaderin bu acı cilvesine ne demeli?..

Reşit Galibi daima acı ile ve sızlayan bir kalp ile anacağız. Onu Türk gençliğine faziletin, feragatin ve yurt severliğin bir numunesi olarak göstereceğiz...

Karesi ilinden Rumeline geçişler

HİKMET TURHAN DAĞLIOĞLU

Türklerin Anadoludan Rumeline geçişleri tarihinde mühim rol oynamış vak'alar dandır. Münverrih Hammere göre Türkler tam on dokuz defa Anadoludan Rumeliye geçmişlerdir. Selçuk ve Osmanlı Türklerinin Avrupaya geçişlerinin bir çoğu Karesi ilinden [1] olmuştur.

Orhan Gazinin oğlu Süleyman paşanın Geliboluya geçişini hemen hemen bütün Osmanlı tarihçileri birinci geçiş diye kaydederekler. Halbuki bu hakikatte Osmanlı Türklerinin Rumeliye geçişlerinin onsekizincisidir. Gerek Osmanlı tarihleri, gerek Bizans müverrihleri Türklerin Avrupaya geçişleri hakkında fazla birşey kaydetmezler. Hattâ Süleyman paşanın Geliboluya geçişini Bizans tarihçisi Kanta küzen mühim olarak yazar. Halbuki Karesi beyleri ile Aydın oğullarından Umur beyin Trakya'ya geçişleri başlıca birer büyük hadisedir. Bu geçişler bu güne kadar kâfi derecede ve vesikalara dayanılarak aydınlanmamıştır.

Rumeliye geçişlerin yanında birde Rumeiliden göç ederek Karesi iline yerleşen Türklerde vardır ki bunlarda ayrıca tetkike değerler. Rumeliden göç ederek Karesi ilinde yerleşen Sarı Saltık dede bu itibarla çok mühimdir. Biz burada ilkin Sarı Saltık'ın Rumeliye, Dobriceye niçin geçmiş olduğunu ve sonra neden geri dönmüş olduğunu elimizdeki tarihlere göre inceleyelim.

Sultan Gıyasettin Keyhüsrev II. in evlâdı arasındaki kavgalardan bakan Türk-

[1] Balıkesir iline yakın vakitlere kadar [Karesi bey] ismine nisbetle [Karesi] denilmekte idi. Karesi bey, Selçuk hükümdarı sultan Gıyasettin mes'ut II. nin beylerinden idi. Karesi [Kara İsa] nin başkalaştırılmış bir şekildir.

men aşiretlerinden bir kısmı Sultan İzzettin Keykâvusun Bizansa sığınmasından sonra (Sarı Saltık Gazi) maiyetile Rumeliye geçüp Dobrice kıt'asını istilâ ve orada yerleşmişlerdi. Romenlerin ve Bulgarların tezyiklerine dayanamayıp bir müddet sonra Anadoluya geri dönmüşler ve Karesi bey mülkünde yurd tutmuşlardır. Bunlar ve Mogolların zulümlerinden dolayı Anadolunun sair yerlerinden göç eden Türkler Karesi beyliğinin nüfusunun artmasına ve kuvvetlenmesine yardım etmişlerdir. [2] Karesi veya Kara İsa bey fetanet, kıyasat, adaletle muttasıf ümeradan olmalıdır ki kurmuş olduğu beyliğe İlhanilerin zulümlerinden bizar olan Anadolunun Şark cihetleri ahalisi ve Dobriceye «1263-660» tarihinde Sarı Saltık Gazi ile hicret eden Türkler gelüp yerleşmiş olmalıdırlar. Camiüddüvelin rivayetine göre Dobriceden göç ederek Karesi iline gelenlerin reisi «Ece Halil» imiş ki sonradan Osmanlı devleti hizmetine giren Ece beyin bu zat olması pek muhtemeldir. [3] Dobriceye hicret eden Sarı saltık hakkında münecim başı Ahmet efendi Camiüddüvel adli eserinde şu malûmatı vermektedir:

(Bu adam ilk günlerinde Akşehirde çobanlık ediyordu. Bir gün Anadolu erenlerinden Mahmut hayranî ye rast geldi.

Mahmut Hayranî bu sırada coşkun ve çılgin bir hâlde bulunuyordu. Sarı Saltık'tan biraz süt istedi. Saltık'ın verdiği süütün birazını içip kalanını kendisine vere-

2 — Osmanlı tarihi: Tarih encümeni neşriyatından. S. 497.

3 — Tarihi Osmani encümeni mecmuası S. 565 sene 1327

rek iç dedi. Saltık bu kalıntıyı içtikten sonra oda erenlere karıştı. Yer yer Anadolu'da dolaşır. Çarlarını uyandırır. Gâvur, müslüman kendisine inanmıştı. Olmıyacak şeyleri oldurduğu söyleniyordu İzziddin Keykâvüs ile birlikte yanında bir çok Türkmen obaları da olarak kırıma geçmişti. Daha başka Göçerlerde bunlar arasında idi. İzziddin Keykâvüs ölünce Sarı Saltık kırım hanından Dobriceye gidip müslümanlık ışığını yaymak için destur aldı. Türkmenlerle birlikte buradan Dobriceye gittiler (M. 1281 H. 680) yılına kadar orada müslümanlığı yaytı. Bütün Dobrice müslümanla doldu. Ölünceye değin bu duruşmalarda bulundu.

Türkmenler Selçuk devleti yıkılınca orada kalmaktan çekinerek burada ondan sonrada kaldılar. Anadolu'da Halil Ece adında bir başbuğun buyruğu altında deniz yolile Anadolu'ya geçdiler. Ve Balıkesirde yerleşdiler. [4]

Sarı Saltık Gazinin fütuhata dair Lokmanın bir eseri Viyana kütüphanesi imparatoride bulunuyordu. Şu kıt'a oradan nakledilmiştir.

Sarı Saltık Uburu Rumeline
Altı yüz altmış iki idi heman
Hep oğuz nameyi telebu edüp
Yazdı icmal ile Seydi Lokman [5]

Sarı Saltık Rumeliye'ye geçerken Bizans imparatoru [Mişel Paleolog] un yardımlarıyla geçmişti. Bunlar aşağı yukarı on iki bin kişilik bir Türkmen kafilesi. İzziddin Keykâvüs İstanbul'a kardeşini Rüküddinin zorile Kostantaniye iltica ettiktikten sonra Rum imparatorluğunu devirmek için teşebbüsde bulunmuşlardı. Sarı Saltık [6]

"4., Anadolu Selçukileri. Hasan Fehmi Turgal S. 74 - 75 Münecim başından tercüme

"5., Tarihî Osmani encümeni mecmuası S. 565 not. (Ahmet Tevhit beyin makalesi) sene 1327

"6., Sarı Saltık ismi Hammer tarihinde [Saltık dede] diye yazılıdır. Cilt 1 S. 168

ve kendi askerlerinin kumandanı Bahadır Alinin türkmenleride kendisine yardım edeceklerdi. Ancak bu teşebbüs yanlarında bulunan bir Rum vasıtasile haber alındı.

İzziddin Keykâvüs zincirlere vuruldu. Bahadır Ali öldürüldü ve İzziddinin rükâbdarı Oğuzlu beyin gözleri çıkarıldı. Ve İzziddin Keykâvüs Kıpçak tatarları reisi Bereke hanın yardımı ile esaretten kurtuldu. [7] Bereke han Kutlu Melik adında bir kumandanı bir kuvvetle İstanbul'a yollamıştı. Çünkü Berekenin karısı İzziddinin halası idi. Bu kuvvet bir kış mevsimi Tunayı buz üzerinden geçerek Kostantaniyeye ilerledi. Ve Aynaroz'a kaçmış olan İzziddin ile karısı ve anasını alarak Kırıma götürdü. Bizans imparatoru Poleolağ Türkler hakkında çok ağır zulümlerde bulundu. Yalnız İzziddinin evlâdından birile askerlerinden bin kişisi imparatorun dinini kabul etmek yani Turkopol [Hristiyan Türk] olmak suretiyle kurtuldular. Türklerin Kırım ve rumeliye birinci geçişleri bu suretle kapanmış oluyordu. Gerçi İstanbul'da kalan bu hristiyan Türkler tarih sahnesinde yine görüneceklerdir. Fakat mevzu itibarıyla muhîtimizi ilgilendiremeyeceği için sözü uzatmakta bir fayda göremiyoruz.

Karesi ilinden 1331 - 731 tarihinde Türkler bir defa daha - ki Hammer bunu türklerin Rumeliye beşinci geçişi olarak gösterir - geçmişlerdi. Karesi beyine mensup yetmiş gemi Rumeliye geçmiş. Karaferye ve Trakya'yı baştan başa yağma etmişti. Bundan anlaşılıyor ki Karesi beylerinin muntazam ve mükemmel bir dananmaları vardı. Merakîşi isminde bir arap müverrihi Karesi beyliğine bağlı ve yahşi beyin idaresi altında bir marmara hükûmetinden bahsetmektedir [8]. Marmara

"7" Hammer tarihi cilt 1 S. 169

"8" döğünü: Türklerin tarihi umumisi. Hüseyin Cahit Tercümesi. Cilt 4. S. 142

ra sahilindeki dağlar üzerinde ki bir takım hisarların bulunuşu bunu teyit eden delillerden olsa gerektir.

Aydın oğullarından Umur bey de M. 1335. 735 tarihinde Semadirek adası ile Trakya sahillerini yağma etmişti. Fakat bir yıl sonra Aydın oğulları Foçada Cenevizlilerin esarete bulundurdıkları Türk asil zadelere yirmi dört delikanlıyı kurtarmak üzere Bizans imparatorları ile ittifak etmişlerdi. Biz bütün bu tafsilatı bırakarak asıl Süleyman paşanın Rumeliye geçişini yazalım.

1356-758 tarihlerinde Bizans imparatorluğu dahili mücadelelerle bitgin bir hale gelmişti. Karesi ili Orhan tarafından zabtedilmiş Karesi beyliği 737 tarihinde ortadan kalkmıştı.

Rumeliye geçmek Osmanlı Türkleri için bir zaruret haline gelmişti. Bizans imparatorluğunu hem Anadolu'dan, hemde Rumeliden sıkıştırmak çok iyi neticeler verecekti. Nitekim de böyle olmuştur.

Marmaranın cenup sahilinde Kapu dağı «Eski sizik» yarım adası vardır. Yarım adanın karaya bittiği yerde vaktile İran, Roma, eski Yunan, Bizans imparatorluğu tarihinde meşhur olan Sizik beldesi vardı. Burası mabetler ve sütunlarla süslü idi. Süleyman paşa bir vakitler büyük bir medeniyet merkezi olan bu muhteşem harabede yeni adı aydıncık olan yerde denizi seyrediyordu. Anadolu sahilllerinden karşı yakaya geçmek. iki kıt'ayı birleştirmek hayallerine dalmıştı. Burada sözü Aşık paşa zadeye bırakalım :

Süleyman paşa «Bir gün seyrederken «Aydıncık» a geldi [9]. «Temaşalık» [10] gördü bir garip binalar. Biraz durdu hiç

9 — Erdek ilçesindedir. Bu günkü söyleniş Edinciktir Hammer, Edinciğin hilâl manasına geldiğini söyler.

10 — Temaşalık, Erdek civarındaki eski Sizik şehridir.

söylemedi. Süleyman paşaya Ece bey [11] derler bir aziz vardı. Ve hem haylı bahadır anılırdu. Aydur [12] hanım, tefekküre vardık. Süleyman paşaya Aydur bu denizi geçmek fikrederin şöyle geçem ki kâfirin haberi olmağa dedi. Ece bey ve Gazi Fadıl ayıttılar biz ikimiz geçelim görelim dediler Süleyman Paşa aydur, nereden geçersiz der, ayıttılar kim, hanım; bunda bir yer vardır kim öte geçmeğe yakındır, göçtüler ol yire vardılar kim ol yer [Virançe hisar] dır [Görece] den aşağı deniz kenarındadır. Ece beyle Gazi Fadıl bir sal çattılar bindiler, giceyle «Çinh'sarı» nın nevahisine çıktılar [13] bağlarında bir kâfir ele girdi. Getirdiler sala koydular Süleyman paşaya getirdiler. Süleyman paşa bu kâfire bir haftan geydirdi başına bir şabka verdi. Beline kuşak ve ayağına ayakkabi verdi. Velhasil kâfiri donattı.)

Burada Süleyman paşa bu rum esire:

— Sizin hisarınıza nice girevüz ki bizi kimse görmiye? Rum esir.

Kimse görmeden kendilerini kaleye götüreceğine dair söz verdi bunun üzerine Süleyman paşa yetmiş seksen kişi ile sallara binüp Çimenlik kalesine geçtiler [14] Rum esir kendilerine kılâğuzluk ede-

11 — Ece, koca ve ihtiyar adam manasına olup hacı mahaffefidir.

12 — Ayıtmak, söylemek demek.

13 -- Lütfi paşa tarihinde burası Çimenlik hisar S. 29 tacüttevrihte cilt 1, S. 54 cemni kalesi kühülihbarda reken 4 cüzü 1 S. 45 de çimenlik sahaifülihbarda C. 3 S. 288 de Çemeni kalesi diye gösterilmiştir.

14 -- Tacüttevarih C. 1, S. 54 de sahildeki düşman belâdından garet edilen sığırların derisinden çıkarılan kayışlar ile ağaçlar birbirine rabtedilmek suretile tertip olunan iki azim sal ile karşıya geçilmiştir. Bu sallardan birine Süleyman paşa ile Aksungur, Karaoğlan, Kara timurtaş Kara Hasan oğlu Akça kocaoglu ve balabancık oğlu gibi kırk zat diğerine de Hacı İlbeyi ve Ecebey Gazi Fadıl Evrenos bey ve maiyetleri bulunuyordu

rek ve herkesin harmanlarda olmasından istifade eyleyerek hisara girdiler. Kâfirini incitmediler belki dahi ihsanlar ettiler. Hisardan tuttıkları kayıklar ve elde ettikleri gemilerle karşı taraftan askerler naklettiler ve bir günde iki yüz adam naklettiler. Ecebey hisarından atlarından birine bindi. Bulayır yanındaki «Akça liman» a gitti. Oradaki gemileri yaktı. Oradan tekrar Çemenlik hisarına geldi. Buradaki rumlardan kimseyi incitmediler Hatunlarını ve kendülerini gayet hoş tutular.

İki gün içinde karşıya iki bin er geçirdiler ve sonra ilerliyerek [Ayaslonca-Ayaş] adlı bir hisarı aldılar. Bu suretle iki hisarı elde etmiş oldular.»

İşte bu suretle Rumeliye geçmiş olan Türkler yavaş yavaş ilerlemeğe başladılar ve az bir zaman sonra Geliboluyu zaptettiler 1357 - 759 Bundan sonra Sü-

leyman paşa Bolayırı vatan edindi Süleyman paşa 1358-760 tarihinde Bolayır ile Seydi Kavak arasında yabani kaz avlarken uçandoğanını yakalamak üzere atını sürdü fakat düşerek öldü.

Bu suretle Avrupa kıtasına geçmiş olan Türkler asırlarca zaferden zafere koştular ve ta Viyana önlerine kadar gittiler Hammer Türklerin Avrupaya geçişlerinden teessürle bahseder ve «medeniyete asi olan bir milletin tardını hikâye etmek müstakbel müverrihlere aittir diye yazar [15]

Karesi ilinde yetişmiş, Hacı İlbeyler Gazi Fadıl, Ece ve Evrenos beyler yıllarca Rumeli ülkesinde at koşturdular. Balkanları baştan başa zaptettiler [16]

«15» Hammer. Cilt 1 S 195 Atabey tercümesi

«16» Türkleri Avrupadan çıkartmak için yapılan kanlı harpler başdan başa ibretle okunmaya değer.. Meriç kıyıları bugün türk milletinin ebedi sınırır.. Ve öyle kalacaktır,

Kara Sığır.

İBRAHİM ŞEVKİ IŞIKMAN

Dönüyor, kara sığır,
Yaylımdan ağır ağır..
Kimi adım atmaya, yürümeye üşenir;
Kimi yeri kokluyup böğürerek eşinir..
Beri yanda nazlı bir düve boyun kırarak
Beni bırak
Der gibi,
Uzun cebi
Dökülen bir kalender tosuna..
Başka tosun yetişir, derken tosla o, ona
O, ona verıştırir;
Kurumuna düvenin başka tat erıştırir..
Çoban, kolun ardından yorgun argın geliyor..
Ne bir ses var ağzında.. Ne kaval yükseliyor;
Pıtır, pıtır sürtünen tırnakların ucundan-
Kalkan ince bir duman -
İçinden süzülerek geçiyor, ağır ağır,
Şişkin karınlarıyla salınan kara sığır!
Çoğu düşmüş aç gibi bir kavram ot peşine:
Hazırlanmış bulunmak isteyüp gevişine!
İri, yarı hovarda
Bir boğaki hırsına ne sıra var, ne varda:
Serilmiş bir döşek her ineğin sırtına,
Atılıyor koptukça ilğinde fırtına..
Yamaçların ardında gün devrilmiş yanıyor;
Tutuşarak bulutlar aleve boyanıyor..
Kararmaya başladı uyuklıyan şen sular;
Kuruluyor sürünün geçidinde pusu'lar:
Yolun, baktım, çömelmiş kıyısında bir nine,
"Sarı kızım! .." diyerek ünlüyor ineğine!..
Bir bu yana savurdu kuyruğu, bir o yana
Kesesinden bir eve bakan evcimen ana..
Baylan baylan gidiyor. baktım önde «Sarı kız»
"Yürü kızım ..", diyerek ihtiyarda bir ağız!
Kapı kapı dağır bir pınardır akıyor;
Bu pınarın yoluna ne yoksullar bakıyor!
Şu sürünün bitiyor hergün yolu şehirde
Bin geçim kayığının izi var bu nehirde!
Yıllar geçer, bakarsın, boyunduruk ensede;
Bıçak aman vermiyor bu çile tükensede.
Deneyerek kendinden arığında gücünü,
Yenemiyor açlığın insan tatlı öcünü!.

7 - Nisan - 935 Balıkesir, Kepsüt yolu

Memleket büyükleri : 2

Evrenos Bey

K. KÂNI

— III —

Evrenos bey ve hanedanına ait, muhtelif tarihlerde padişahlar tarafından verilen fermanların bazılarının neşredilmiş olduğunu (encümen) mecmuaları yazıyor . Fakat bu fermanları aradığım hâlde bulamadım . Bu fermanlardan yalnız ikisini buldumki, onlarda aşağıda yazılıdır .

— 1 —

Kos Ovada (1) Şehit olan Merhum Sultan Murat han Gazi Rahmetullahı aleyh Evrenos beye verdiği beratın suretidirki teberrüken ve teyemmünen tahrir olundu:

Tevki refii humayun hükmü oldurki karındaşım ve emirim gazi Süleyman bey ile vilâyet rumeline geçüp vilâyetler fetheden cenabı emaret meap eyaleti nisap iftiharül - ümeraül kiram mülkûlgazat velmücahidin katilülküfre velmüşrikin gazi Evrenos bey hizmetleri damı ikbaleye kendü kılıcile feth eyledüğü kala'i Gümül-cüne ve dahı kala'i Siruze ve Manastıra ve Bihleştaye ve Horpuştaye varınca bir sancaklık yer itibarı ile on kere yüz bin ile verdüm . Ve olvilâyetlere ammeten se ni gazatı mücahidin Emirülmüminin nasp ettim ve buyurdumki kemakân mutasarrıf olasın amma sakın sana Rumeli vilâyetlerin kendü kılıcımle açdım ve fethyledim deyu gurur gelmesün belki bunu tahkik bilki evvelâ yer allahü taala hazretlerinin dir ve andan sonra resulünüdür ve hak taala emrile resulünden sonra halifeside

[1] Yani Kosva, Rumelide eski bir vilâyetin ismidir. Kosva İslavca olup kara tavuk demek olan Kos ve Türkçe olan ovadan mürekkep olup Kara tavuk ovası demektir .

60

sana inayet idüp size uc tarikle tâzim ve tekrim eyledik Ol buki sana Emirülmüminin hitabile hitap eyledik ve ikinci hil'atı fahire ve üçüncü tbi ve ilmi resülü ekrem sallallahü aleyhi ve sellem ve tuğu pür fûruğ [2] gönderdim hiç bunlar üzerine ihsan olmaz sende bu nimetlere şükreyle andan allahu taala hazretlerinin ve resulünün buyurdugundan taşra olma belki bir memlekete bey olmak iki kefelü bir terazudur bir kefesı cennet ve bir kefesı cehennemdir eyle şunlardan ola gör kim peygâmbir hazretleri anın bir günün altmış yıl ibadetten saymıştır . Ve bu pendimi bilki Rumeli vilâyetleri uzak yerlerdir anların tedbir ve tedarikleri ve siyaset emrinde elbete seyf ve kalem ehlin-den niçe kimesnelere muhtaç olasın.

Sakınasın hiç halkı mal sevmekten öze azdırıcı olmaz dünya için din emrinden göz yuman allahu taala korkusun unudur . Bu hususlardan değme bir kimesneye itimat ve itikat etmeyesin çoktur . Bazı kimesneler gündüz sayım ve gece kayım görünür amma haddi zatında puta taparlar anın gibilerden sakınasın zinhar ve zinhar bir kimesnenin zahir haline aldanmıyasın nitekim hazreti Ömer ibnelhattap radiyallahu anh Rebi bini Zeyyâdın Zahir haline bakıp aldanı anlardan hisse alasın ve her kaçan bir kimesneı bercanibe vekil edip göndermek ve kullanmak istedikte evvel-den bildigün hakine itimat eyleme caiz ki sonradan bir türlü dahı ola ziraki beni ademın bedeni bir halden bir hale intikal

[2] Doğrusu : pür frugide.

edip ber karar olmadığı gibi ol halinde dahı ber karar değildir elbette bir halden bir hale intikal etmektedir pes vekil edip işe kullandugun kimesnenin ahvaline göz kulağ tuta gör şimdiki ahvali eski ahvaline uyarmı ana göre sözüne amel ile kimesneye garaz olmasun ve bu pendemi bilki kaçan etraf memlekete kodugun ve killerin eyü kimesneler olsa ria yanında hali eyü olup ve beyler vekilleri riayaya cırağlar gibidir her kimin cırağı dinlenir alem yaman olur ve her birine emir ile eli altında olan müslümanları karındaşları gibi bilüp vesayir riayayı refk ile tutsunlar zulm ve taaddi üzerine olmasunlar kıyamet gününde gökten kar yağar gibi kütübü imâl yağduğu günü ansunlar ve halkın fukarasın gözlesünler anlara kifayet miktarı zahirelerin tedarik eylesünler fukara'allahu taala hazretlerinin sevgülüleridü fakirlik belâsına sabrederler elinde dünyası çok olanın dünyasına nazar etmezler kendü hallerine şakirlerdir şükrederler hususa umuma Rume'ine Şeyhül - islâm tayin olunan Mefharül'fudela elvan fıkıh zeydi ilmiye evkat riayet ile ve gözle ulemai izâmın ki veresei seydülenamdır Kemalî lütf ve şefkat ile mer'i ve mahmî tutup ebkaı dini mübin ve ecrâi şer'i metin anların vücudu şerif ve enfası lâtifeleri berekâtında bilüp kal Resülullahu sallallahu vesellem lehümül'ulemai mesmume muktezasınca hatırı atırların rencid etmekten bigayet hazredesin . Ve tayfei sipahye [1] vazife ve ihsanı ebvabin küşade kılup ifrat ve tefritten ihtiraz edüp ne sipah [2] olan kimesneden menasibi men ve ne anlardan mukabelede bir hubbe aldurasın ve almağa cevaz göstermeyesin ve ikdam ile ihtimam it yiğidin bahadırın sakla ve kılıcın keskin tut ve atın yükergin besle nimetin mebzul ile dayıma

[1] Doğrusu sipahiye

[2] Doğrusu sipahi

mürüvvet ve ihsan eylemekten hali olma ve kılıcın ile fetholan vilâyetin mahsulü harcama vefa etmez deyu bihuzur olma zaruret vaki oldukça bu canibe ilâm ile bizde olan deriğ olmaz mümkün olduğu kadar gönderilür ve dahı ikdam ile evvelâki Selânik kal'asını feth edesin memaliki küffarı evvelâki dayıma ihrak edesin bu canibe gelen mektuplarında bazı kurra vakdetmek Murad Edip ve evlâdına senden sonra riayet olmak için hükmü şerifim istemişsin imdi feth eyledüğün vilâyetten ne kadar vakfedersin vallahül'azım ve tallahülkerim makbulümdür ve evlâdına riayet hususu başım üzeredir.

Benden sonra devleti Osmani benim evlâdımdan her kime müyesser olursa sana ve senin evlâdına ki riayet etmiye lânetullahi velmelâiketihı vennası aleyhim ecmain üzerlerine olsun ve yarın kıyamet gününde divanı mahşerde davacı olup husumet ederim bu hususta hatırına şüphe götürmeyesin hemen allahu taala hazretleri uğurki açık ve kılıcın keskin edüp adâyı din üzerine dayıma galip ve muzaffer eyleye amin ve dayıma huzuru kalble uğur açıklığına avnillahi ve mucizat risaleti penahi teyidi ile ve hazır ve gayip erenlerinin zahir ve batin himmetleri ve benim hayır duam kendune bederka ve kafadar mülâhaza eyleyüp edü rabbeküm tedarruan ve hufyeten kelimatı tayyibatını düş ve gerdanına hamayül salup hasbiyellahu vahdehu ve nimel'vekil virdini ve nimennasir zikrini tekrar kılmadan hali olmayup benim devamı devletim bakasına dua itmek en mesâii celile zuhure getirüp hidematı lazıma kiyam gösteresin tahriren fi evaili şehri şevvalıl - mükerrem min şuhuri senei semanın ve semanına ve seb'a mie Bimakamı Bursa elmahmiye

— 2 —

Bundan akdem abai kiramım ve ecdadı izamım nevverallahı merakidehüm merhum

ve mağfurüllehu el'haç Evrenos beye Vardar tevabinde Valtos hassı ve kölgü ve Malçay nam köyleri haracı ve ispençesi ve kuyunu resmini ve kevlile ve hadleri ve sunurları hebe ve temlik edip ahkâmı şerife erzanı kılmışlar ve zikir olunan köylerin sunurların tayin ve tahdit etmeğe sabıkan Selânik kadısı olan mevlâna Şemseddin ile umuru nam kul gönderilüp anlar dahi varupol Vilâyetin ayanın cem'edüp sunurlarını tayin ve temyiz edüp kat'etmişler gelüp merhumen ve meşfuren sultan Murat han ve Beyazıt hüdavendigar tabe serahumaye arz etmişler anlar dahi mukarrer ve müsellemler dutup hükmü cihâmı mutâ verdikden sonra cenab cinanı mekân firdvesi aşıyan merhum ve meğfur ebülfeth sultan Mehmet han aleyhürrame verrıdvan dahi mukaddema verilen ahkâmı şerifeyi mukarrer dutup temlikname vermiş öyle olsa hala seriri saitanat ve senedi hilâfet cenabı adalet meabıma müyesser olup bundan esbak verilen temliknameyi humayunun tecdit olunmasını rica eyledikleri ecelden ecdadı izamım nevverallahu taala merakidehüm hem verdikleri mülknameleri bendi ahi mukarrer müsellemler dutup tecdit olunmasını emrettim ve ol mülknameler içindeki sunurlar işbu minval üzere dirki zikir olunur hudut cevanibi erbaş ibtidası budurki yukarukavak ağacından nikûr buvraniye ve andan Balluca ırmağına ve andan Dünbe adlu betricik ki ve andan varğar ve pilev vıranına ve andan iki yol çatı [1] ki Üsturyi dirlerki taş dikilmiştir ve andan Filyeden yenağı [2] ulu yol seyrey varır yol yanında dikilmiş taşa irişür ve andan doğru yerlü kâfiri kara taşa varır ve andan izaştı adlu köye varır ve andan değirmen yerine varır ve andan geçer valtoz kuraginde [3] Adri adlu köye varır

(1) Çatı : Çatı

(2) Yenağı : Tarafında

(3) kuraginde : kırında

ve mezkûr sunurun alâmetleri çevre yanın dağı dikilü taşlar ile maruf ve meşhurdur ve mezkûr valtoz gölünün kibliden [4] yanında bir kaç yudakları vardır çıkar balıklağı olur ve bu zikir olunan budaklar dahi valtosun sunurundandır evvelki budak adı Valcetdirki Adri köyüne muttasıldır ve sani budak ki adı Veladül dirler bu balıklağılardan geçer dikilü Mandri adlu çiftliğe irişür doğar mısır adlu çiftliğe muttasıldır andan geçer Valtosun ayağı ırmak olup denize girdiği yerde İstuka adlu balıklağı vardır oldahi Valtos sunurundandır ve mezkûr Valtosun hiylinden döner ve curaklu yerden dikilü taşa irişür andan geçer gölke sunurile Aylad sunurunda ıren yola girer ve bu yol seyrey uzanur geçek İdris köyünün sunuruna muttasıl olur ol sunurdan çıkar şimal tarafına meyledüp debecükde dikilen taşa irişür ve andan geçer Valtos gölünün tarafını dutup reis Hamza köyünün ortasında dikilen taşa irişür andan geçer şimal tarafından yana meyiledüp Ta Çatal öyüğe girer andan geçer mezkûr hududun evvelinde zikir olunan Balluca ırmağına muttasıl olur ve badehu hudut Gölke Malbaca bu zikir olan nişanlardır Eski Vardar denize koyulduğu yerden uruç çıkar gün batusundan yana eski hisar beraberliğinde gedüğe irişür ve ol gedükten vardarın suyu çıkar küçük arğa girer Namuk ve Munik çiftliğine girer yola irişür andan geçer Benfeşe gör nidaki kavuştuğu yere irişür andan dağa oduna giden yola irişür Nalsko vıranına varıncana andan taş dikilmiştir andan fındık deresine iner ol fındık deresinden çıkar kiblelen yana eski hisarlığa irişürki andan taş dikilmiştir andan geçer kuruca kuyuya irişür andan geçer Yakup köyünün sunurile Vardar sunurun ayıran ulu yola girer ta dikili taşa irişünce andan sonra derenin gün toğusunda sırt yere gelür iz ulu

(4) kibliden : kiblesinde

yolun yanında iki debecüğe irişür andan geçer Valtosun sunurunda kum debecüğünde dikilü taşa irişür hudut Söğütlü dere ve köylerin nişanları bu zikir olanlar ol sunuru gölbeynük kor kuyusundan kim Selânikten Siruza gider yolun katındadır kapucular duttuğu çiftliğe irişür andan geçer Selânik yolile o sunurunun yolu koştugu yire irişür andan geçer Siruz yolunda kâfiri dikilmiş taşa irişür andan geçer Doy adlu eski hisarlığa irişür andan lalüle adlu dağa irişür ol dağdan doğru iner Yanya gider ulu yola irişür andan ulu dereye iner ol ulu dereden doğru çıkar Ayapreşküy adlu eski kilseye irişür ve ol kilsenin kiblelen yanından doğru çukura iner andan galfa suyunu geçer karşus nda depye irişür kim anın üstünde taş dikilmiştir ol dikilmiş taşın kiblelen yanında Mustafacı gölüne varır ol yol seyrey doğru Eskenen lako derler Avrat hisarının kiblelen yanındadır Andan geçer hisarluca yaylasına irişür andan geçer ulu yola irişür ol yola doğru varır Galko suyu geçer ulu yola girer Podona adlu depye irişür ol tepenin foryazın lan [1] yanında bir dereye irişür ol dereden geçer Eskens ad yere irişür andan dağ eteğinde Burusku adlu yere irişür Andan Kurucu İvez çiftliğine irişür andan geçer mezkûr göl beynik kuru kapuya mansap olur hudut Siruz sağışında [2] mülküne verdikleri sunuru bu zikir olunan nişanlardır mezkûr çiftlik sunuru şimalisi ulu yola irişür ve yolcağ gider Kanlu bik kuyusuna varır mezkûr kuyudan döner Selman Su başı bağçesi duvarına irişür dahi aşağı tay bedene ulaşır küçük göze gider yola varır hududu garbisinden mezkûr yolcağ gider görün orta başına uğrar andan geçer Balluca ırmağına varır andan Balluca akınusuna döner hudut cenubu Su seyrey iner ..

(1) poyrazdan

(2) Sağ tarafında

Yoluna varır andan Balluca andan Siruzdan yana döner saz içindeki taşa uğrar geçer andan geçer Üskükü bulundaki taşa varır andan geçer Toğancı Musa ekinliği içindeki taşlara varır giru döner mezkûr üskükü yoluna varır andan doğru gıranında (1) dikili taşlara uğrayo Evrenos beykin bağçesi duvarına irişür hudut şarkısı mezkûr bağçe duvarını sıyırır geçer Mahmut yoluna ve toğan yerine varır andan evvel zikir olan yola muttasıl olur ve otlak ki mülküne vermişler sunurlarının nişanı bu zikir olanlardır şarkısı Atmaca tımarı dübüne sunuruna irişür ve andan kadı Şemsettin ve İsmail kethüdalar dıdikleri taşlara muttasıl olur ve hattı şimalisi ve hattı garbisi ibirsizceği sunuruna irişür aradan yol geçer pavlo köy sunuruna varıncadır ve hattı cenubu kara gemesinde babalu köy suyunu ulaşır dünbekü mülküne vermişler şimal sunuru dencine ve Bedrettin beyk tımarı ören sunuru na ulaşır oradan ulu yol geçer yol yere dikilmiş sunur taşları vardır Seferli sunuru Müheyklü çiftliği sunuruna andan Ekslü beykâzibe sunuruna ulaşır bazı yerlerde ekilür köşeler olur her köşe sunur bellu olsun diyu taşlar dikilmiştir ve andan aşağı kesri yerine vakutlu Manastır yerine ulaşır aradan yol geçer yol yere sunur için taşlar dikilmiştir Sunuru garbisi İsmail beyk sunuruna ve Bedrettin beyk tımarı İskomno sunuruna ulaşır oradan kara Mukbil girusuna gider ulu yola geçer yol yere taşlar dikilmiştir ve sunuru şarkısı mezkûr İskomno Veznince sunuruna ulaşır bazı yerde akilür köşe vardır her köşede sunur için taşlar dikilmiştir taşdan taşa varır sunur şimalde zikir olan ulu yola muttasıl olduğu yerde dikilü kara taş vardır yerlü kethüdalar bilür ve bundan gayru Gümülcüne ve ağırcaan tevabiinden

1-- Uğranında

göster çiftliği demekle maruf olan anbar köyü ve göçmek köyü ve bağlarını ve değirmenlerini bile verüp temlik etmişler badehu ecdadı izamından marhum ve mağfurülleh Sultan beyazıt han aleyhirrahme vel gufran zamanında dahi arz olundukta zikir olunan mahdut sunur içinde ve defteri hakanide müteber ve mestur olan vakıf köylerin haracını ve isbencesini ve günü ve kuyunu resmini ve Köstendil sancağında kuvvetçe nevahisinde pranko nam vakıf köyünü vesair hasıl olan fevayidi bil - külliye cüz'ı ve külli ne var ise mecmuisinin vakfını vakfiyei mamu - lünbiha mucibince mukarrer ve musaddak tutmuş ben dahi müzeyyedi avatıf aliyeyi şahnemden bu cümleyi kemakân müsellem ve muhakkak dutup bu hükmü şerif vacibül - ibta ve cihanı metai erzanı kıl p verdim ve buyurdumki badelyevm dahi evkafı mezbure ber kararı sabık ve kayd üzere zaptolunup hasılları vakfı müşarünileyh Evrenos beykin mamulünbiha vakfiyesi mucibince mesarifi muayyinesi ne sarf oluna bu bapta hiç şerh ... men kâne bi veçhin minelvücuhan mani ve dafi ve rafi ve münezih ve muarız ve mezahim olmayup mja buudin dahil ve taaruz döğürmeyüp (2) katan tebdil ve tagyir etmiye ve buyurdumki benim evlâdım dan

2-- Etmeyüp

ve insabımdan ve beylerimden ve mübaşirlerimden bu hükmü şerif lazimül - inkiyadımı her kim ki tebdil ve tagyir edüp muhalefet ede ve yahut etmek isterler ise fimen beddelehu badema semiahu feinne - ma ismehu alellezine yübeddilinehu innel - lahe semjun alim . Ve lâanehullahu el melâiketühü vennası eemain . Azabına müstehak olanlar şöyle bileler alâmeti şerif alem arayı cihan metai mütalea kılânlar mazmunu meymun saadeti makrunu musaddak ve muhakkak bilüp itimad ve itikat ve inkiyat kılalar tah - riren felyevmissadis Cemazel ulâ men şuhuru senei isna aşer ve elf minel - hicret - tianebaviye aleyhi efdalussalâvat ve ekme - lüttahiyyat .

Ba fermanı âli defterhaneî amireye hıfzolunan nülknan ej humayun budurki nakıl olundu tahriren evahiri şehri mu - harremülharam sene tisa ve seb'in ve mae ve elf.

SON

NOT :

Evrenos beyi yazarken istifade ettiğim eserler:

- 1 — kamusulâlam, 2 — Meşahirüislâm, 3 — karesi tarihçesi, 4 — Hammer, 5 — Aşık paşa zade tarihi, 6 — tarihi Osmani encümeni mecmuaları, 7 — kosova meydan muharebesi, 8 — tarihi Ebülfaruk, 9 — Hayrullah efendi tarihi, 10 — Haberi sahih .

K. K.

BALIKESİRDE YATIRLAR

MUAMME YASAR - HALMİ KORKUT

Arap dedesi

İzmirler mahallesinde Çınarlı meşaidin karşısında bulunan yıkık türbe çeşmesinin arkasında avlumsu bir yerdedir. İçerisinde ikisi bir yerde biri ayrı olmak üzere üç mezar vardır. Yanyana olan mezarlar yerden büyük taşlar ile kaldırılmıştır. Mezarların üstü otlar ve incir ağaçları ile örtüldüğünden şekilleri kaybolmuş bir vaziyettedir. Hiç birinde kitabe yoktur. Bu cihetten ilmi bir malûmata sahip değiliz. Kimin yattığı belli değilse de Sinan dedede bahsolunacak olan hacı Hamza bey ve arap lâlasının bulunduğu halk tarafından rivayet edilmektedir.

Arap lâla keramet sahibi, âlim, hayır - sever bir zat imiş. Yatır buna binaen (Arap dedesi) - ismini almıştır.

Her halde arap lâla tek mezarın sahibi olsa gerektir.

Çift mezarların biri Hamza beye ait olduğu cihetle yanındaki karısı olmak ihtimali vardır. Her üçü de buraya vasiyetleri iktizasınca gömülmüştür. Sıtma için ziyaret ederler. Sağdaki iki yatırda adak adanır. (Mum, bulgur) ile. Sol taraftaki mezarın üstüne hasta yatırılır ve birden - bire korkutulduktan sonra sıtmadan kurtulmuş. Arab dede hakkında söylenilen bazı rivayetler var.

Bir gece arap dedesinin dibindeki türbe çeşmesine bir kadın su doldurmaya geliyor. Dedenin tarafından [niçin gece vakti buraya geldin] diye bir ses geliyor. Kadın desteyi boşaltıp tekrar geldiği zaman aynı sesin [ah söz dinliyenler dünyada kalmamış] diye şikâyetinde bulunduğunu duyuyor.

Türbe avlusunun bitişiğindeki evin sahibi bir gece dedenin büyük kavuğu ile

çeşmede abdest aldığını gördüm diye rivayet etmektedir.

Hangi tarihlerde yaşadığı malûm değildir. Yalnız eğer hakikaten buradaki yatan İzmirler mahallesi banisi hacı Hamza ise 805 tarihlerinde ileride bahsolunacağı veçhile Sinan dedenin türbesini yaptırmıştır. O halde bu yatır 805 tarihlerinden sonra vücuda gelmiş oluyor.

Yatıra Arap dedesi denmesinde bir tuhaflık vardır. Halk rivayetlerine göre hacı Hamzanın arap lalası bulunduğu için bu isim verilmiş imiş. Halbuki lalanın hacı Hamzanın bir kölesi olduğuna nazaran niçin yatır kölenin şöhretini taşıyor? Eğer isim vermek lâzım gelirse türbeye hacı Hamza bey türbesi denmesi münasip düşerdi. Ve madamki yatıra arap dedesi denmiştir. O halde arabin hacı Hamza bey den daha büyük bir zat olması icabet - mezmi? Halk tarafından gizliden gizliye ziyaret edilir ve mum yakılır.

Sinan dede

Garibler mezarlığında kubbe şeklinde bir türbe olup içinde yalnız saduka gibi bir mezar vardır. Mezarın baş ucunda bir kitabe (Sinan dedeye ait asıl taş olmadığı bazı kimseler tarafından söylenilen) bir mevcuttur. Şimdilik bunu meydana çıkaramadık. Uğraşacağız.

Ayrıca baş ucunda bulunan fenere mum yakılır. Bu Türbe halk arasında kız dedesi diye de anılır ve buna ait şu rivayet nakl olunur.

İzmirler mahallesini kuran Hamza bey hacce gittiği zaman parasını çaldığından memlekete dönemeyecek bir hale geliyor. Öteye beriye baş vuruyor. Çare bulamıyor. Hamza beye camiden çıkarken imamın eteğine yapışmasını ve ona bu işi yapması

için rica etmesini söylüyorlar ve ancak o adam seni memleketine gönderir yollu nasihatte bulunuyorlar. Hamza bey camiden çıkarken hemen imamın eteğine sarılıyor ise de imam yüzüne b kmadan sakınıp geçiyor. Hacı Hamza ikinci bir defa olarak aynı harekete maruz kalıyor. Üçüncü de imam ne istediğini soruyor. Hacı Hamza da başına geleni anlatarak imamdam memleketine gönderilmesini rica ediyor. İmam Hamza beye bir kız gösteriyor. Bu kız Hamzayı bu günkü Sinan dedenin mezarının olduğu yere getiriyor ve orada kayboluyor. Bunu bir hikmet sayan Hamza bey oraya bir türbe inşa ettiriyor. Bundan sonra bu dede kız dedesi diye anılıyor. Bu yatır hakkında daha fazla malûmat vardır zanındayız. Uğraşacağız.

Salihli Türbesi

Kasaplar mahallesinde kuyunun karşısındaki evin dibindedir. İçinde tek bir mezar vardır. Sanduka şeklinde olan bu mezar harçla yapılmıştır. Yuvarlak başlıklı ince taşları mevcut ise de yazı yoktur. Bu sebepten hakkında malûmat edinmek için efsaneler aralı isek de bulamak. Yalnız gömüldüğü yerde evvelce kendi evi olduğu ve buraya kendi vasiyeti üzerine gömüldüğünü öğrendik. Türbenin etrafı demir parmaklıkla çevrilmiştir. Gelen geçen kimseler sıtma için bez bağlar ve içeride evvelce mumyandığı erimiş mumlardan ve halen atılmakta olan mumlardan anlaşıyor. Bu dedeye ait malûmatın olması ihtimali kuvvetlidir. Tatilde bununla uğraşacağız.

Ali Şuuri Bey Türbesi

İbrahim bey camii civarında kendi yaptırdığı Ali Şuuri bey medresesinin kütüphanesinde gömülüdür. Ve bir mezar taşı mevcuttur. Bu bina şimdi yıkılmak üzeredir.

Ah minelmev

Çün ecel geldi ana olmaz aman
Cürmünü af eyler ya rabbelmennan
Mağfîret kıl olmasın hali yaman
Mazharı nuru şefa'at kıl her zaman

Merhum esseyit Hacı Müfti Ali Şuuri efendinin ruhi için fatiha.

1281 Muharrem

Ali Şuuri beyin dedesi Hicazda vadîi Fatmadan Anadolu'ya gelmiş. Balıkesirden, Balıya kazasının Akbaşı köyüne yerleşmiştir. Orada köy imamlığı yapmış ve evlenmiştir.

Bir müddet sonra Mehmet efendi Balıkesire gelerek Balıkesirde yerleşmiştir. Balıkesirde Ali efendi ismindeki oğlundan Ali Şuuri dünyaya gelmiştir. Daha küçükken pek zeki olan Şuuri eşrafın nazarı dikkatini celbettiğinden onu okutmuşlar ve Balıkesirde ilk tahsilini bitirtmişlerdir. Şuuri daha sonra İstanbula giderek bir çok büyük zatlar ile görüşmüş ilimini artırmıştır. O dereceye ki İstanbul medreselerinde müderrislik yapmağa başladı. Daha sonraları Balıkesire geldi. Kendisi gayet âlim, hayır sever ve akıllı bir şahsiyet olduğundan memlekete pek çok yarımı olmuştur. Maarif cihetinden pek çok yardım yapmış hatta bir ceryan uyandırmıştır. Kendisini Balıkesir halkına sevdirmiş idi. Bunun için müftü yaptılar. Müftü olduktan sonra eski müftü olan Ramazan zadedden ziyade hoca müftü diye anılmıştır. Zamanının âlimlerinden olan Şuuri efendi heyet, hendese, hesap, coğrafya gibi ilimlerin ehemmiyetini idrâk etmiş ve Balıkesirde bunların ehemmiyetini de talebelerine idrâk ettirmiştir.

Şuuri efendi İstanbulda Hamidiye medresesinde okuduğundan onu andırmak üzere Balıkesirde (darünnafia) medresesini yaptırmış ve bilâhare bu medrese (Darülhilâfe) ismini almıştır. Şimdi Ali Şuuri mektebi denmektedir. Mektebin

evvelce bir kütüphanesi vardı. Ve şuuri bey bir çok kitapları buraya koymuştur. Fakat Hiç birisi kalmamıştır. Ve kütüphanesinin binası da yıkılmak üzeredir. Bir çok talebelerine icazet veren Ali Şuuri bey sade maarif işlerinde öaderlikle kalmamış, Şehir işlerine de elini uzatarak bir çok yardımlarda bulunmuştur. Bu meyanda şadırvanların sularının çoğaltılması, namazgâhın tamiri, ve önündeki çeşmenin inşası vardır.

Ali Şuuri bey haç için mekkeye gitti-

ği zaman nakşibendi şehlerinden Mehmet can Abdullah efendiye intisap etmiş hilâfet almıştır. Tarikatı aliye kadiriyyeye de mensup idi.

Kendisinin güzel bir yazısı vardı. Paşa caminin bazı levhaları Şuuri efendinin yazısı idi. Kendi mühim olarak bir kaç eser vermiştir. (Sübhayı Sübyan) tarzında lügat ilminden manzum bir eseriyle [Kâşif] adlı tasavvufi eseri bu meyandadır. Mezarını kendisini sayan kimseler ziyaret ederler.

Hidrellez inanmaları

A. OSMAN BALKIR

Hidrellez gününün kırdaki, eğlenceli ve iyi geçirilmesi eski bir görenektir. Bu o kadar yerleşmiş bir görenektir ki en yoksul kimse bile kendilerini bundan uzak tutmazlar. Dışarı gidilmezse kent içinde veya kıyısındaki bahçelerden birine gidilir ve bugün her halde yeşillikler arasında geçirilir.

Hidrellez günü sabah yemeği süddür.

Eğer gidilen yerde akşama kadar kalınamazsa yemek çokluk malzeme halinde götürülür ve orada pişirilir. Hidrellez günü yapılan yemekler bilhassa şunlardır :

- 1 — Kuzu eti
- 2 — Yaprak sarması
- 3 — Sebze
- 4 — Börek
- 5 — Pilav (Pirinç, bulgur)
- 6 — İrmik veya un helvası (bazan sütlaç)

Akşama kadar kalınamazsa, yemek yapılmaz. Yalnız sabahleyin süt ve sütlü kahve içilir.

Hidrellez günü üzerinde bir çok inanmalar vardır. Ehemmiyetli olanlar şunlardır :

1 — Hidrellez günü hızır ile İlyas peygamberin buluştuğu gündür. Bunlar senede bir defa buluşur.

2 — Hidrellez günü genç, ihtiyar, çocuk yeşillik üzerinde muhakkak yuvarlanmalıdır. İnsanın hastalıkları ve dertleri dökülür.

3 — Hidrellez günü gecesi havada hiç bulut bulunmaz.

4 — Hidrellez günü kırdaki bulunan çiçeklerden bin bir çeşit toplanıp kaynatılır ve içilirse içerde bulunan bütün hastalıklar geçer.

5 — Yerden bir taş kaldırılır. Altından çıkacak hayvana göre mana çıkarılır.

6 — Hayatta bazı insanlara (var), bazı insanlara da (yok) demek yarar. Bunun hangisi yarıyacağını tesbit etmek için Hidrellez günü otlar üzerinde bulunan [çi] damla'ları toplanır. Bu toplama ameliyesi onların üzerlerine bir tül bent veya bez konarak (çi) damlalarını aldırmak suretile yapılır. Toplanan bu su ile hiç maya ve başka su koymadan iki hamur yoğuruyor. Bunlardan biri (var hamuru) diğeri de (yok hamurudur.) Bu hamurlardan hangisi kabarırsa o yıl hamuru tutan insana o yarıyacak demektir. Yani [yok hamuru] kabarmışsa, o yıl içinde ne istenirse [yok] demek lüzumdur [Yok denedikçe mal, mülk artar. [Var hamuru] kabarmışsa [yok] denmez çünkü yok dedikçe insan yokluğa sürüklenir gider. İstenilen şey vermek, istenilmiyorsa var amma şimdi [yok] demek lüzumdur.

[İlk gün toplanan çi suları hamur yoğurmağa yetmezse, üç gün sıra ile toplanabilir.]

7 — Hidrellez günü yapılan eğlenceli bir inanma daha vardır. Bu da [dağara yüzük atma] dır.

Hidrellez günü geceden bir dağar içine o günkü eğlencede bulunacak kimseler erkek, kadın niyet tutup birer yüzük, küpe ve herhangi bir demir parçası da olabilir - atarlar dağarı bir fidanın dibine, toprağa gömerler. Orada sabaha kadar kalır. Sabahleyin oradan alınıp götürülür. Kahve ve süt içildikten sonra dağar geti-

rilir, Küçük bir kızın yüzü al bir bez ile örtüldükten sonra önüne konur Kadın veya kızlardan biri bir mani söyler Mani bittikten sonra çocuk dağardan bir yüzük alır, çıkarır yüzüğün sahibi söylenen maniyeye göre, niyetinin olup olmayacağına hükmeder. Bunun için düzülmüş ayrıca mani yoktur, bildiğimiz manilerdir.

Her yüzükten evel bir mani söylenmek suretile yüzükler bitinceye kadar devam edilir.

Her yüzük çıkışında neşe son haddini bulur. Kahkahalar bütün muhiti sarar.

Meselâ: İhtiyar bir kadının yüzüğüne:

Ayva dibi serindir
Vurma çaya derindir
Karşıda güzeller var
En güzeli benimdir

Manisi çıkmış Bir taraftan ihtiyar kadının nükteleri, diğer taraftan maninin manası kahkahaların coşmasına kâfidir.

Balıkesirin belli başlı Hidrellez yerleri şunlardır :

«Tepecik deresi, Sütlüce bayırı, Yag pınar, Yeldeğirmenleri denilen Toygartepe»

Bazı aileler yakın tarla veya bağlarına gittikleri gibi, bazı aileler de yakın bahçelere giderler.

Asıl eğlenceli Hidrellez hidrellezi takip eden cuma ile onu takip eden iki cuma günüdür.

Karesi Beyliğinin deniz kuvveti

K. Kâni

Karasi beyliğinin deniz kuvvetleri hakkındaki bilgimiz şimdiye kadar hemen yok gibi idi.

Deniz kuvvetlerine sahip ve malik bulunduğu apaşıkâr bir beylik olan Karesinin deniz kuvvetlerinden, Osmanlı tarihlerinin bazılarında bile hiç bahsedilmediği görülmektedir.

Kıymetli tarihçilerimizden Mükrimin Halil'in Paris kütüphanelerinde bulduğu ve Fatih Mehmet devrinde yazılmış olan (Düstürnamei Enveri) isimli bir eserde «Aydın oğulları» ile «Karesi oğulları» deniz kuvvetlerinden bahsedilmektedir ki, bu eser bilhassa Aydın tarihi için kıymetli bir belgedir.

Karesi tarihi hakkında ilk defa eser yazmış olan sayın saylavımız bay İsmail Hakkı Uzunçarşılı oğlu «Mesalikülebsar» isimli Arapça eserde okuduğuna göre, Karesi beyliğinin gerek karadan ve gerekse denizden kuvvetli bir beylik olarak gösterildiğini yazıyor. Fakat Karesi tarihçesinin de vermiş olduğu bilgi, Karesinin deniz kuvvetleri hakkında bizi tamamen aydınlatamıyor. Bu karanlık perdeyi yırtan üstad Mükrimin Halil'in «Düstür namei Enveri» tercümesidir ki aşağıda uzun uzadıya yazılmıştır.

Karesi beyliğinin denizdeki en kudretli zamanları Karesi oğlu Yahşi beyin idaresi zamanına rast gelirken, biz bu bilgiyi yalnız düstürnamei Enveri isimli kıymetli eserden öğreniyoruz.

Selçukî hükûmetinin yıkılışından sonra meydana çıkan uç beylerinden Aydın, Saruhan, Osman, Karesi ve Menteşe oğulları denizden de donanmalara sahip birer beyliklerdi.

Bunların içinde en ziyade göze batanı Aydın oğulları ile Karesi oğulları idi.

Bunlardan Bergama emiri Karesi oğlu Yahşi beyle, Manisa emiri Saruhan bey Adalar denizinin şimal kısımlarını, Aydın oğulları ile Menteşe oğulları da Yunanistan ve adalarını alt üst etmekte idiler.

Mükrimin Halil'in; Karesi oğullarının deniz kuvvetleri hakkında batı kaynaklarından aldığı şu bilgiyi aynen aşağıya koyuyoruz. Buda Karesi oğullarının deniz kuvvetleri hakkında bize çok yeni malumat vermektedir.

«Garp menabiinde mufassalan zikrolunan ve bizim tarafımızdan hulâsaten zikredilecek olan atideki mühim vaka, naklettığımız adalar denizi adalarının yağması ve Selâniğe ihraç hareketi gibi hadiselerin Karesi oğlu Yahşi bey tarafından ika edildiğini göstermektedir.

Türklerin mütevali tecavüzünün önünü almak için Papa (22 Jean) Hristiyan hükûmetlerini ittifaka davet ederek bir Ehli salip vücuda getirmeğe muvaffak oldu. Papa ve Fransa hükûmetleri dörder gemi hazırladılar. Sekiz gemiden ibaret olan ve Jean de chepoy kumandasında bulunan bu filo on gemiden terekkep eden Ra'os filosile birleştikten sonra Negrepott'a hareket etti. Sekiz gemiden ibaret olan Venedik ve dört gemiden mürekkep bulunan Kıbrıs kralının filoları burada evvelkilere iltihak ettiler. Otuz gemiden ibaret olan bu ehli salip donanması iki kısma ayrılmıştı. Venedik ve Kıbrıs filolarından terekkep eden birinci kısma evvelce ismi geçen Pierre Zeno ikinci kısma ise Jean de chepoy kumanda ediyorlardı. Emir

Yahşi bey Tsalyada Volo körfezinde irili ufaklı iki yüze yakın gemi toplamış, bir taraftan Kassandra ya ve diğer taraftan Tsalya sahillerine ihraç hareketi yapmıştı.

Ehli salibin maksadı Emir'in donanmasını burada mahvetmekti. Halbuki Emir Kassandraya çıkartmış olduğu fırkanın Rum ordusu tarafından perişan edildiğini ve Rum İmparatorunun büyük Domestique'i Canta euzene kumandasındaki diğer bir Rum ordusunun da Tsalyaya gelmekte olduğunu haber alınca Yunanistan sularını terke karar verdi. Karada bulunan askerlerini gemilerine bindirdikten sonra Anadolu sahillerine müteveccihen hareket etti. Fakat Ehli salip donanması tarafından şiddetle takip olundu, yolda Hristiyan gemileriyle bir kaç kerre muharebeye tutuştu isede maglup olarak donanmasının en mühim aksamını kaybetti ve nihayet pek fazla cehdû gayret göstererek Anadolu sahiline gelmeğe ve İzmir limanına girmeğe muvaffak oldu. Lâkin Hristiyan donanması onu takip etmekte sebat ederek İzmir körfezine girdi ve Emir'in bakiyyetüssüyuf donanmasını tekrar hücum ve mahvettikten sonra «17 Eylül 1334 M. 734 H.» karaya asker çıkardı. Ehli salip askeri karada da Türkleri hezimete uğratmağa ve müteaddit kaleler zabtetmeğe muvaffak oldu.

Türkler bu vukuat esnasında [5000] insan ve yüz kadar gemi zayi etmişlerdi. Bu kadar muvaffakiyetlere nail olan Hristiyanlar geri döndüler, heyeti ittifakiyeyi vücuda getiren filolarda yerlerine gittiler. [1]

Ehli salip donanması ile yapılan savaşta Yahşi beyin pek büyük bir mağlubiyyete uğratıldığı görülmektedir.

Halbuki bu savaşta ne [5000] insan öldürülmüş ve nede yüz kadar gemi batırılmıştır. Gerçekten bu savaş Yahşi bey kaybetmiştir, fakat bu telefât ile değil. Düstürnamei Enveri isimli kıymetli eser-

de buna dair hiç bir malûmata rast gelinememiştir. Bu ciheti yine Mükrimin Halilden aynen okuyalım:

«Garp menbalarının vermiş oldukları malûmat esas itibarile doğru olmakla beraber Türklerle isnat edilen zayıat miktarı mübalagalı addedilmek ve hele Ehli salibin İzmir limanından karaya asker çıkarak muvaffakiyata nail olduğuna ve hattâ kal'alar zabtettiğine dair olan malûmatı büyük bir ihtiyat ile karşılamak lâzımdır. Halbuki yukarda söylediğimiz vechile düstürname - Emir Yahşi beyin hezimetinden bahsetmeksizin - Hristiyan donanmasının İzmir'e gelerek karaya asker çıkarmak teşebbüsünde bulunduğu ve fakat muvaffak olmadığını söylerki bu rivayet daha doğru olsa gerektir.» [2]

Beş bin insan ve yüz geminin kaybedildiğini yazan garb menbaları kendi zayıatlarından hiç bahsetmiyorlar. Şu halde buda bize gösteriyorki Ehli salip donanmasının İzmir'den ayrılıştan sonra dağılarak bir yeni harekete geçmek teşebbüsünde bulunmaması muvaffakiyetlerinin ne kadar esassız olduğunu gösteren en iyi bir delildir.

«1341-741» de Bizans imparatoru üçüncü Andronikos ölerek oğlu Yuvanis Paleolog on yaşında olduğu halde imparatorluğa geçti. Ve büyük Domestik cantacuzenda imparatorun küçük yaşda olmasından istifade ederek hükûmetin idaresi ni eline aldı.

Bu esnada Bizans imparatorluğu ile hem hudut olan müslüman ve Hristiyan bütün hükûmetler, imparatorun gençliğinden istifade ederek Bizans arazisine hücum etmişlerdi. Bunlardan Bergama emiri Yahşi bey ile Saruhan oğlu Süleyman bey ve Osman oğlu Orhan beyler

Rumeli sahillerine akın yapıyorlardı. [3]Canta cüzene aynı tarzda hareket ederek Bulgar kralı [Aleksandr] i sulhe mecbur ettikten sonra Orhan beylede bir sulh yapmağa muvaffak oldu. Yahşi ve Süleyman beylerin tecavüzlerini başından savmak için hazırladığı filoyu [protovestiy'er] yani imparatorun [esvabı başısı] unvanını haiz olan [Ipokavkosu Apoca we] nin komutasına vererek denize çıkardı.

3 — Karesi beyliği arazisinin Osmanlı hükümeti tarafından [737] de zaptedildiği malumdur. Fakat düstürnamede Karesi oğullarından Bergama beyi Yahşi beyin Saruhan oğlu Süleyman beyle birlikte Bizansa karşı (1341 - 741) yılında bir akınları vardır ki, bu akın Karasi arazisinin zaptından tam dört sené sonra vuku bulmuştur. Şu hâlde: Aceba, osmanlı tarihlerinde yazıldığı gibi Karesi beyliği arazisi (737) demi zaptedilmiştir, yoksa (1341 - 741) demi zaptedilmiştir. Bu hususdaki bir inceleme yazımız gelecek sayımızda neşredilecektir.

K K.

Aydın oğlu Umurbey de Türk beylerinin Bizans topraklarına yapmakta oldukları akın hareketine katılmak maksadile «1341-741» yılında «250» gemiden katınc büyük bir donanma ile ikinci defa olarak Rumeli kıyılarına gelmiş ve « Chersenes » yani Çanakkale yarım adasına çıkarak taruza hazırlanmıştı. Fakat eski dostu olan Conta Cuzene, Umur beyi Bizans topraklarına saldırmak şöyle dursun, bilakis kendisine yardım edeceğini vadederek kandırması ve geri döndürmeğe muvaffak olmuştur.

Umur beyin geri dönüşünden sonra Karesi oğullarından Bergama Emiri Yahşi bey Gelibolu yarım adasına bir ihraç hareketi yaptı isede (Cantacuzene) nin sevkettiği bir fırka ile yaptığı savaş sonunda geri çekilmeğe mecbur kaldı. Yahşi bey çok geçmeden taze kuvvetlerle geri geldi isede bu seferde Conta Cuzene ile yaptığı savaşı kaybetti ve sulh yapmağa mecbur oldu.

Türk istiklâl ve inkılâbı hakkında Münip Hayrı Ürgüblünün halkevimizde verdiği Konferanslardan

— 2 —

Türk inkılâbı Türkün inanis istikametini gösterir fakat medenî olan ve olmıyan milletleri ilgilendiren Türk inkılâbı bir alâim sema gibi renk renk belirmeden evel yer yüzünün vaziyeti neydi bunu yad etmek lâzımdır.

Ta ki Türk inkılâbının hakiki mahiyetini, içini, dışını tam manasile anlamak kabil olsun.

Cumuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri Peker bu vaziyeti çok eyi anlıyan ve anlatan şu satırları cidden vecizdir;

«Tablo şudur: Yer yüzü çok geçmiş zamanlarda yer yer, parça parça medeniyet kıvılcımları ile aydınlanmış bulunuyordu. Bu kıvılcımların her biri kendi devrelerini yaşadı. Ondandır yer yüzünü insan yaşaması, insan yaşaması, insan hakkı bakımından tüyler ürpertici karanlıklar bürüdü.

Bu karanlık devir bir takım vakalarla dolu geçti. Nihayet bu uzun karanlıktan sonra on beşinci asır ortalarında bugünkü medeniyet aydınlığının ilk müjdecî ışıkları belirmeğe başladı. On beşinci asır ortaları ikinci Mehmedin İstanbulu aldığı zamanlardır.

Fakat o devirde insanlar

henüz Amerikayı bilmiyorlardı. Ümüt burnu yolu dahi keşfedilmiş değildi. Birinci Selim o zamana göre evrensel bir idare varlığı davasını ifade eden halifelîği üzerine aldığı zaman henüz dünya haritası bilinmiyordu. Osmanlı imparatorluğu Batıdan Macar ovalarına kadar uzanırken büyük âlim Galile henüz doğmuş değildi. Bunları söylemekten maksat Osmanlı devletinin en şevketli zamanında dahi dünyanın ne kadar geri olduğunu kısa bir dil dokunuşu ile meydana koymaktır.

Osmanlı imparatorluğu sınırlar tanımayan bir ilerleme ile şişip genişliyordu.

İmparatorluk genişleyip şiştikçe bu anavallığı vücutlandıran küçük parçalar bu genişlemenin tam aksi olarak birbirinden ayrılıp parçalanıyor, manevî bakımdan için zayıflıyarak adeta dağılmak istidadını gösteriyordu»

Genel Sekreterin bu tasavvuru hakikatin ifadesidir. Filhakika medeniyetin bize sirayeti malesef çok geç oluyordu. Jan Kütenberg matbaayı keşfetti.

Fakat İbrahim Müteferrikanın matbayı memleketimizde tesis etmesi ancak

üç yüz yıl sonra kabil olabildi.

Bu geri kalmanın utandırıcı fakat veciz bir misali daha vardır.

Çeşme vakası Osmanlı devletini idare edenler boğazlardan geçmiyen Rus donanmasının nasıl olupda çeşmeye vardığını ve Osmanlı donanmasını batırdığını bir türlü anlayamıyorlardı. Çünkü Cebelüttarık boğazının mevüduyetinden bu rical habersizdi.

Bir devlelin şevket derecesi ne olursa olsun bu derecede cahil rical tarafından idare edilince elbet ve elbetki o şevketin sonu gelemezdi.

Eğer Osmanlı imparatorluğu zamanın ilerleyişine ayak uydurabilseydi denebilirdi ki bugün tahakkuk ettirdiğimiz inkılâpları daha kolay vücutta getirirdik. Zira bu inkılâpları yaparken İstiklâl mücadelemizi başlarken topumuzu tüfeğimizi de bir yandan imal etmek mecburiyetinde kalıyorduk. Yalnız imal değil, imal edecek yeri de tesis etmek istiarında bulunduk. Sevgili Anadolumuzun halî malumdur.

Fabrika namına ve varsa Osmanlı imparatorluğundan

sonra kurulmağa başlamıştır. Denebilirki o devirde bütün marifetlerimiz harp sanayiine inhisar ediyordu.

Bu da tabiidir. Zira geniş hudutları müdafaa etmek ihtiyacı duyuluyordu. Fakat bu harp sanayiinde medeni ilerlemelerden malûmatdar değildik. Yeni harp âletleri icat edilirken biz hâlâ eskileri yapıyorduk.

İşte aziz yurtdaşlarım bu yerinde sayıştan ötürüdürki batı hudutları önce Tunaya idi. Sonra balkanlar bırakıldı. Hatta boğazlara kadar geriledik ve o askerî, şevketli, yüz kızartıcı haller, mağlûbiyetlere yerini terk etti. İşte Osmanlı imparatorluğunun son plânçosu.

Bereket versinki tekmi bu idaresizlikler ve idaresizliklerin acıma ve utandırıcı neticeleri arasında Türk kanı temiz, tertemiş Türk kapı kirlenmeden olduğu gibi saf kalmıştı.

Zaten Türk kanının bu saf ve temiz kalışından ötürürki büyük harp sanrasında herkesin bitik ve bitgin sandığı Türk yedi düvelin üstüne çullandığını, Türk imanında ve ruhunda mevcudiyetini ve benliğini, müdafaa kuvvetini, kudretini buldu ve silâhına sarıldı.

İnkilâp demek bir milletin bünyesinde geri, fena, eğri, eski, haksız ve zararlı ne varsa bunları söküp atarken yerlerine ileriye, doğruya,

faideliyi, eyiyi, yeniyi koymaktır. Fakat bu koyuş kâfi değildir.

Kökleşmelerini de gerçekleştirmek lâzımdır. Fakat inkilâp alışıldığı için değil, anlaşıldığı için kökleşmelidir. Bu anlaşılmayı inkilâbın şuru olarak tavsif edebiliriz. Bazan inkilâpların gerçekleştirmesi bir takım zorlukların yenilmesini luzumlu kılar. Bir memlekette kötü, eğri, geri, fena şeyler ne kadar eski olursa bunların sökülüp atılması da o derecede güç olur. Türk ülkesinde inkilâplarla yerlerinden kazılan tesislerin ananelerin eskiliği göz önünde tutulursa inkilâplarımızı başarmak için çekilen güçlükler de kendiliğinden ortaya çıkar.

Türk inkilâbı yalnız bir rejim değiştirmemiştir. Padişahlıktan Cumhuriyete geçmekle işimizi bitirmiş sayılmadık. İctimai hayatımızda daha genel bir söyleyişle milletin bünyesinde bir çok yenilikler yapılmıştır.

Yine inkilâbın karakteri olarak ortaya koymak lâzımdır ki Türk inkilâbı yukarıdan gelen bir inkilâp değildir.

İkinci petronun yaptığı inkilâp böyle yukarıdır. Hemen bir inkilâptır. Zira bu inkilâp saltanatçı bir rejim gütmüştür.

Ve halkın haklarını da kabul etmemiştir. İngiltere,

Fransa ve meşrutiyet inkilâpları halkçı inkilâplardır. Halbuki Türk inkilâbı biz zat halktan gelmiştir.

Halkın, milli bir şefin etrafında kalkınmasının neticesinde vücut bulmuştur. Türk kiyede son inkilâp hareketleri on beş yıldan fazla devam etmektedir.

Dil inkilâbımız biliyorsunuz işlenmekte, olgunlaştırılmaktadır. Görülüyor ki Türk inkilâbı bitmemiştir.

Arkadaşlar; inkilâp yürüyor. Veyl onlara, ayağına karpuz kabırğu koymak isteyenlere.

Türk inkilâbının tesirleri de yalnız memlekete münhasır kalmamıştır. Harici alâkadar eden ve haricteki bazı memleketlere tatbik ihtiyakını sunan Türk inkilâbının bu hususiyetinin ve mazhariyetinin sebebi nedir?

1 - Türkiyanın coğrafi bakımından dünyanın şark ve garp âlemleri arasında en kısa kara ve hava yoludur. İnkilâplarımız İskandinavda veya cenup Afrikasında tahakkuk etseydi bu derece alâkayı calıp ve tesirli olmazdı.

Halbuki coğrafi vaziyetimiz ve civarımızdaki kitlelerin ictimai hayatları bakımından inkilâp derhal ilgilendiren tesirini göstermiştir. Meselâ İran ve Efgaristan bu yönlerinden Türk inkilâbını özeyici hareketlere sahne olmaktadır.

Milletimizin mazisi şanı

ve onurlu benliği de inkilâbımıza hususî bir mahiyet vermektedir.

Üçüncü sebep olarakta Türk ulusunun tek mil bu inkilâpları harp sonrasında bitik ve bitgin sanıldığı zamanlarda yeni değil, yepyeni hamlelerle güçlü kuvvetli iman ve inanlarla başarmış olmasıdır.

Türk inkilâbı demek: Halkın hakimiyeti demektir. Türk inkilâbı demek bir insanın kral on dördüncü Lui gibi «Devlet benim» demesi değildir. Ulsur, «Her şeyi benim» demesidir.

Türk inkilâbı demek inkilâp yolunda ve uğrunda garezsiz çalışmak demektir.

Türk inkilâbı demek: Ulsun Mehmeteği Atatürkün işaret ettiği gibi yüce kahramanı olarak düşünmesi demektir.

Türk inkilâbı demek: Kanunların sarsıntısız yaşaması faziletin saygıda yer tutmasıdır.

Ellerinde kanunun meşalesi olmıyan, kafalarında adaletin hakimiyetini yaşatmıyan toplulukların varlıklarını sürüp götürmediklerini ise tarih bize bar bar bildiriyor.

Türk inkilâbı bu meşaleyi tutuşturmuş, adaletin hakimiyet köklerini vatan topraklarının ta derinliklerine salmıştır. Kanunlarımız olgun ve dolgundur.

Kanunun karşısında artık biri diğerinin omzundan ba-

kan iki saf yoktur. Her kes aynı ve tek safda el pençe saygı vaziyetindedir. Çünkü Türk inkilâbında yalnız ve ön saf vardır.

Bir ulusu aileler vücuda getirir. Aileler ise sosyal bir kurumdur. Fakat bu sosyal kurum güçlü olmalıdır. Cumhuriyet kanunları bu güçlülüğü yaratmıştır.

Zira bu gün artık bir lafla «Boş ettim» gibi boş bir lafla bir aile yıkılamıyor. Hakimin karşısına geçmek haklı olduğunu gerçeklemek lâzımdır.

Aynı ailenin çocuklarını birbirlerinden üstün tutmak kabil değildir. Hepsini ayı derecede hak sahibidir.

Bu davaların yanında, yanbaşında harf, dil, kılık ve sosyal devrimlerde vardır.

Harf inkilâbı aynı zamanda ulusun okutulması inkilâbıdır. Bu inkilâbın en bariz, en güzel sanatı ölmez hatırası Atatürke Dâhi öğretmenlerin başına geçmesidir. Devlet reisleri arasında muallimlikten yetişenler vardır.

Fakat devlet reisliğile muallimlik vasıflarını birleştiren devlet reisi bulunduğu sırada siyah tahta başına geçerek alfabe okutan ilk devlet reisinin adı Atatürkdür.

Atatürkün bu sıfat ile Türk ulusu her zaman ögünse yeridir.

Sosyal inkilâbımız arasında Türk kadınına verilmiş inkilâbın da ehemmiyeti var-

dır. Yeni ve medeni kanunları kabul eden Türk milletinin millî savaşa sırtında cephaneye, elinde tüfenkle iştirak eden binbaşı rütbesine kadar yükselen kadının da haklarını tanıması lâzımdır. Okumuş ve yetişmiş Türk kadını elbet ve elbet de ictimai hayatta da mevkiini almalıydı.

İnkilâbın çocuğu bu gün on beş yılındadır. Bu çocuk onuz yaşına bastığı zaman sırtını yere getirebilecek getirebilecek her hangi geri bir kuvveti ısıldaklarda arasa karşısında bulamıyacaktır.

Bu günkü on beş yaşındaki bu inkilâk çocuğunun bu duruma gelmesine kadar biz öz inkilâpçılara, gece uykusu bile haram olsun.

Ne mutlu ki üzerine bu derece de tırtır titredığımız inkilâp çocuğu, hayalinde saltanat apoletlerinin ve saltanatların bol keseden dağıttıkları atiyelerin bu nişanların göreceğini yaşatmadan yetişiyor. Vatan uğrunda kanını akıtan memleket toprağının her parçasını o tertemiz kan ile yuğuran ulu vatan sever Mahm. teğin ruhu da bütün bunları bu durumları bu devrimleri mezarında görüyor, duyuyor ve onun için rahat ediyor ve yine onun içindir ki akıttığı o temiz kanını anasının ak südü gibi helâl ediyor. Çünkü duyuyor ki kendisi bir insan için değil bir insanın sara-

yının hudutları için değil kızının, avratının ve yurdunun namusunu korumak için olmuştur.

Çünkü yine o ilâhiyerdenden gübe gündüz görüyor ki bundan sonrada yurdundaki insanlar ulus için, hakimiyet için, memleket onuru için tıpkı kendisi gibi ölmeği, hat â icabında kahrolmağı bile cana minnet bilir.

İstiklâl ve inkılâp Türk milletinin gördüğü bir bağ ile millî bir şefin etrafında birleşe bilmesi neticesinde gerçekleşmiştir. Bir ailede düzen olmak için bir reise ihtiyaç vardır. Bir millet için de vaziyet aynidir.

Türk milleti istiklâl ve inkılâbını kökleştirmek, şuur haline getirmek için âyık olduğu şefi bulunmuştur. O şefki zekâ kabiliyet, kültür, azim ve imam bakımla-

rından tam manasile şerefli bir baştır.

imilliyenin tozlu, topraklı, kalpağını, halifenin teklif edilen serpuşuna düşünmeden tercih etmiştir.

Ulusumuz yürü hakimiyetine sahiptir. Memleket baidır yolundadır.

Biliyoruz ki; yapacağımız daha birçok işler var başaraacağımız, başarmak için millî şefin etrafından çözülmez bir çevre olarak toplu bulunmalıyız Bu memleket birlik içersinde yaşadığı zamanlar yapılamaz sanılan bir çok işleri başarmıştır Aynı birlik devam ettikçe yurt hergün ilerlemesinde devam edecektir. Bu sülhçu çalışmalarımızda bizi rahatsız etmek isteyenler olursa karşılarında Atatürkü Ankarada ulus meydanındaki taştan atının üstünde temsil edildiği kıyafette ve vaziyet-

SON

te bulacaklardır. Yine karşılarında Türk gençliğini, Türk ulusunu bulacaklardır.

O Türk gençliğine ki Atatürk aynen şöyle hitap etmiştir.

(Ey Türk gençliği birinci vazifen Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafa ve müdafaa etmektir. Bir gün istiklâl ve cumuriyeti müdafaa etmek mecburiyetinde kalırsan vazîfeye, atılmak için içinde bulunacağın imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Çok gayri müsait vaziyetler hasıl olabilir. Fakat tekmil bu ahval ve şerait içersinin dahi ve zifin Türk istiklâl ve Cumhuriyetini korumaktır Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asıl kanda mevcuttur.)

Türk istiklâl ve inkılâbı daima ve daima yaşayacaktır. Onun için, ölüm değil hayat mukadderdır.

Atalar Sözü

Topliyan
SABUR ŞAHİN
—3—

Akşamın hayrından sabahın şerei yeğdir.

Akşamdan akşama bir tas çorbasını gelir.

Akşam aşından bir gelin ölmüş
Akılsızın şaşkınlı beyaz geye kış günü
Akıl olmayınca neyapar sakal
Çarlığını dağlarda düşürür çakal
Akıl yiğidin sermayesidir.
Akıllı köprüyü buluncaya kadar deli suyu geçer.

Akıllıyı arkada tutma, deliyi kılavuz etme

Akla gelmeyen başa gelir
Aklıma gelen başıma gelir
Alacağın bir iğne çeliğin okkasını sor-

ma
Alacakla borç ödenmez
Al alım ver gülüm
Al olsunda bir günlük olsun
Alp yağıda, alacak çağıda
Alan satandan umar
Al birinden ur birine
Al tekye ver külâh
Alet işler el öğünür
Al çenesi mor çuhaya bağlı
Aldatmak alçaklık, aldanmak ahmak-

tır

Altta kalanın canı çıkar
Altta kalmayı ayı bile sevmez
Altından girdi üstünden çıktı
Altın ateşte, insan mihnette belli olur
Altın adı bakır oldu

Altın adı pul oldu kız adı dul oldu
Altın bıçak elma kesmez
Altın anahtar kal'a kapılarını açar
Altının kıymetini sarraf bilir
Altın legenin olmuş içini kan tükürdüğü

ten sonra kaç para

Altın sarıdır fakat yüz ağartır.
Altın pas tutmaz
Altın eşik gümüş eşige muhtaçtır.
Altın çamura düşmekle pul olmaz
Altı üstünden hayırlı
Altı olur yedi olur, heb allahın dediği olur

Altı aylık sesisliği ver kırk yıllık fıski karıştırır

Altı kaval üstü sıhane
Ala bakan iki bakar
Al olmaya taş atan çok olur
Al benzini bozan otuz iki düzen
Alçak tavuk her zaman piliç
Alçak eşeğe kim alsa biner
Aldı ele girdi yola
Aldırma canbaza bak
Aldığını vermeyen, aradığını bulamaz
Aldı fidili kara köy imamı
Alçak uçan düze konar
Alçak yerde tepecik kendisini dağ sa-

nır

Altatayın diğeni aldanır
Aldı yürüdü
Alsın heberi gitsin kabarı kabarı
Al kahbenin kızını alma kızının kızını
Al kaşağıyı gir ahıra yarası olan kocunur.

Al gülüme seyreyle al gözüm seyreyle
Al gömlekten gizlenmez
Al giymedimki almayım
Ala keçi her vakit püsküllü ağalar doğurmaz

Allı evinde güllü gelin oldu
Allı yeşilli boyadı
Allı yelek pullu yelek günleri yok
canfes nesine gerek
Al allah delini zabteyle kulunu

Halkevi Çalışması

1-1-936 dan 26-2-936

Halkevleri açılış yıl dönümü:

Açılış evimizde büyük bir törenle kutlanmıştır. Törene İstiklâl marşının ve andın hep bir ağızdan söylenmesiyle başlanmıştır. O gün saat on beşte Ankarada verilen söylev radyo ile dinlenmiştir. Sonra gösterit şubesi başkanı Bay Feyzi Sözen kürsiye gelerek Halkevlerinin kültür alanında yaptıkları hizmetten Balıkesir Halk evinin bir yolda yaptığı işleri büyük bir açıklıkla anlattı ve alkışlandı. Sonra muzik dinlendi, şiirler okundu. Altıyüz vatandaşın geldiği bu toplantı bışından sonuna kadar heyecanla geçti.

*

Kostüm balosu: Açılış onuruna ve bir gece önce verilen bu balo değil Balıkesir de hemen hemen diğer illerimizde yapılan kostüm balolarının en güzeli ve en çok muvaffak olanıdır. Evimizin alt ve üst salonu halılarla süslenmiş ve türlü türlü şekillerle bezenmişti. Herkes bir türlü kıyafete girmişti. En çok beğenilen kıyafetler içinde yüz, yüz elli senelik Türk kıyafetleri idi. Bu akşam Türk kıyafetlerinin muhtelif devirlerde ve muhtelif bölgelerde aldığı şekillerin hemen hepsi canlandırılmıştı.

Sabaha kadar süren bu balo baştan başa bir neş'e içinde geçmiştir.

Üç ay içinde evimizi Ayvalık halkevi ve Burhaniye ve Çanakkale idman yurduları ziyaret etmişlerdir her üç örgütte ayrı ayrı temsiller vermişlerdir.

Dil tarih edebiyat şubesi:

1 — Konferanslar: Üç ay içinde 12 konferans verilmiş 4840 kişi gelmiştir. Bu konferanslardan bay Kâmil, bay Salim atalık,

bayan Mükerrrem, bay Baki, bay Münip Hayrini konferanslarından bunlardan önceki sayılarımızda söz gelişi etmiştik.

A — Lise ve öğretmen okulu Emin Ergun 26 2 936 günü akşamı «dünyam z nasıl idi ve bugünkü haline nasıl geldi» konulu bir konferans verdi bu konferansı brojesiyle tamamlayan bay Emin bu geniş konuyu büyük bir açıklıkla anlattı ve çok ilgi direktörü uyandırdı.

B — 27 - 2 - 936 günü memleket hastanesi doktorlarından bay Raif mevsim hastalıkları adlı bir konferans vermiştir. Sayın doktor dört yüzü geçen dinleyicilerine bu konferans ile çok faydalı bilgiler aşılamış ve göstermiştir.

C — 12 - 3 - 936 günü akşamı evimizde iki saattan fazla süren bir Millî Mücadele gecesi yapılmıştır. Bu gecede millî mücadelenin ileri safalarında bizzat çalışan sayın arkadaşımız bay Feyzi Sözen millî mücadelenin Balıkesir ili kısmını o vakitki duyduğu heyecanı dinleyicilerinde tatdırarak anlatmış ve pek çok alkışlanmıştır. Feyzi Sözen iki saat gibi kısa bir zamana sıkıştırdığı bu konferans da bütün vakaların ana hatlarını anlatmış ve birçok teferruatı söylememek ihtiarında kalmıştır. Eğer bu vakaların teferruatında girişseydi konferans saatler değil günlerce sürecektir.

Sayın okuyucularımıza şunuda mustulayalım ki Feyzi Sözenin konferansda söyleyemediği bu kısımları daha doğrusu millî mücadelenin Balıkesir ilinde geçen kısmının tarihini yazılmasını yine Feyzi Sözen üzerine almış ve bu işe başlamıştır bile.

D — 18 - 3 - 936 günü akşamı Türk

tarihinin dönüm noktasını teşkil eden Çanakkale ve Anafartalar zaferi yıldönümü evimizde törenle kutlanmıştır. Bu büyük gün tarih öğretmeni bay Kâzım tarafından heyecanla anlatılmış ve sözleri yer yer alkışlanmıştır.

2 — Balıkesir ilinin (coğrafi, iktisadi, tabii tarihi) bakımlarından bir broşürü hazırlanmaktadır. Bu broşür ayrı ayrı bölümler halinde çıkarılacaktır. İlk ve birinci bölüm nisan içinde çıkacaktır.

Coğrafi bölümü: orta okul coğrafiya öğretmeni bay Cenab Refik ve lise coğrafiya öğretmeni bay emirhan tabiye bölümü: kültür direktörü ve öğretmen okulu tabiye öğretmeni bay Emin Ergun tarih bölümünü: lise ve öğretmen okulu tarih öğretmeni bay Kâmil yazmağa başlamışlardır.

Gösterit şubesi:

Üç ayda altı temsil verilmiş 2357 vatandaş gelmiştir.

Bu temsillerden evimiz gösteri şubesi bir gece faciasını üç defa büyük bir başarıyla temsil etmiştir. görülen rağbetten dolayı bir biri üzerine üç defa tekrarlanmıştır.

Burhaniye idman yurdu tırtılları temsil etmiştir.

Çanakkale idman yurdu bir gece faciası temsil etmiştir.

Ayvalık Halk Evi talkım salkım komedisini temsil etmiştir.

Spor şubesi:

1 — Üç ay içinde Balıkesirdeki üç kulüp arasında futbol teşvik müsabakası tertip ederek bir kupa koymuştur. Bu kulüplerin birinci ve ikinci takımları arasında yapılan bu maçlarda birinci takımlar birinciliği idman yurdu ikinci takımlar ikinciliğini idman birliği kazanmıştır.

2 — Halk evi kupaları evimizde bir spor gecesi yapılarak törenle bu kulüple verilmiştir. yine şehirimizde erkek orta

okul lise ve öğretmen okulları arasında futbol teşvik müsabakası tertip ederek bir kupa konmuştur. Bu maçlar devam etmektedir.

3 — Yine şehirimiz kulüpleri arasında atletizm teşvik müsabakaları ve kır koşuları tertip etmiştir. Bu koşular geçen hafta bitmiştir.

4 — Yine şehirimiz kulüpleri arasında bisiklet müsabakaları tertip etmiştir. Ve geçen hafta bitmiştir.

Müze şubesi

1 — Bu komite evimizin müzesini giddikçe genişletilmektedir. Bölgemizde bulunan ve muhtelif devirlere ait gümüş ve bakır paralardan mühim miktarda satın almıştır.

2 — Hamdi bey kamununda çıkan kıymetli bir taş getirtilerek evimiz müzesine konmuştur.

Kitap Saray ve yayın şubesi:

1 — Kitapların sayısı «2872»ye varmıştır. Okuyucularında günden güne çoğalmaktadır. Üç ayda okuyanların sayısı «6896» yi varmıştır.

2 — Bu şube namına çalışan sinemamızda üç ayda 14 film gösterilmiş 1240 köylü olmak üzere 5840 kişiye sinema gösterilmiştir.

Bu şube köylerde seyyar bir kütüphane açmıştır bu seyyar kütüphane hayvancılık bağcılık, meyvacılık, hayvan hastalığı, buğday hastalıkları gibi faydeli kitaplar mevcuttur.

Sosyal yardım şubesi:

1 — Köycülük komitesiyle beraber Karaman köyüne gidilerek yatı mektebi gezilmiş ve bir hamam yapılarak masrafı şube tahsisatından verilmiştir.

2 — Fakir talebelere elli defter dağıtılmıştır.

3 — Bayramda bir şehit ailesine ve iki fakir talebeye yardım edilmiştir.

— Sonu otuzüçüncü sayfada —

**Balıkesir Lisesi ve Necatibey öğretmen okulu rasat
merkezi aylık raporu
İKİNCİ KÂNUN 936**

TARİH	SUHUNET					RUTUBET			R Ü Z G Â R			Yağmur		
	Sabah			Öğle	Akşam	Sabah	Öğle	Akşam	Sabah	Öğle	Akşam			
	Azami	Asgari	vasati											
1 - 1 - 936	16	2	9	11	8	40	63	66	Şimalden	Şimalden	Ş. Şimalden	—		
2 - 2 - 936	17	1	10	12	8	65	54	60	»	»	Şimalden	—		
3	»	»	16	0	10	14	9	71	62	65	»	—		
4	»	»	15	3	9	15	8	80	72	70	»	—		
5	»	»	14	2	10	14	9	72	71	65	»	—		
6	»	»	15	1	9	14	8	80	72	71	»	—		
7	»	»	14	2	8	11	9	91	65	72	»	—		
8	»	»	12	8	8	13	8	94	75	73	Cenuptan	C garbiden	Cenuptan	—
9	»	»	13	6	9	12	8	81	73	66	»	»	»	—
10	»	»	13	9	10	15	9	85	81	72	»	»	»	—
11	»	»	15	11	11	14	10	89	83	61	C. Garbiden	»	C. garbiden	30 M. M.
12	»	»	16	3	15	12	11	92	52	70	Cenuptan	Cenuptan	»	—
13	»	»	18	4	14	15	8	78	51	63	»	»	»	—
14	»	»	17	5	12	12	7	67	61	69	C. Garbiden	»	»	—
15	»	»	16	6	13	14	10	73	52	57	»	»	»	100 M. M.
16	»	»	15	3	13	15	11	97	65	52	»	»	»	—
17	»	»	13	5	11	13	10	98	62	53	Şimalden	Ş. malden	Şimalden	—
18	»	»	14	7	14	16	11	78	61	55	»	»	»	—
19	»	»	16	8	12	14	9	71	73	61	»	»	»	—
20	»	»	17	0	5	12	8	96	75	70	»	»	»	—
21	»	»	15	2	9	11	7	90	71	63	»	Şimalden	»	—
22	»	»	16	4	9	12	8	82	68	60	Şimalden	»	»	—
23	»	»	17	7	11	15	9	68	51	61	»	»	»	—
24	»	»	17	5	7	16	10	62	50	54	»	»	»	—
25	»	»	16	0	10	15	8	78	60	61	»	»	»	—
26	»	»	15	3	11	17	12	81	50	53	»	»	»	—
27	»	»	18	-1	9	15	11	71	60	56	»	»	»	—
28	»	»	17	7	11	12	9	70	65	60	»	»	»	—
29	»	»	18	7	10	11	7	94	95	80	Cenuptan	Cenuptan	Şimalden	—
30	»	»	16	-1	10	12	8	90	83	71	»	»	»	—
31	»	»	15	0	11	12	9	70	65	63	»	»	»	—

Halkevi Çalışması

(Baş tarafları 78 ve 79 uncu Sayfalarda)

4 — Üç ayda 300 den fazla hasta bakım yurdumuzda muayene edilmiş ve fakirlerine ilaçları parasız verilmiştir.

5 — Köy gezilerinde fakir köylülere verilmek üzere bir köy ilaç sandığı yapılmıştır.

6 — Kurban bayramında fakirler için et toplatılmıştır.

Kurslar ve halk dersaneleri şubesi:

1 — Mitat paşa okulunda açılan bayanlara mahsus (biçki, dikiş, nakış, metod) kursleri on beş gün önce sona ermiştir. İkinci devre onbeş gün önce başlamıştır. Bu derslere 200 den fazla bayan devam etmektedir.

2 — Mitat paşa okulunda açılan bayanlara mahsus iki İlgilizce kursu devam etmektedir. 63 talebe devam etmektedir.

3 — Ali Şuûri okulunda açılan iki halk dershanesine 95 bayan devam etmektedir.

Köycülük şubesi :

1 — 5-1-936 günü Karaman köyüne gidilerek bu köyün sılıhî ve içtimai durumu düzeltilmiştir. Bu geziye doktorlarla birlikte gidilerek evler ve sokaklar muayene ve tetkik edilmiştir. Köy çamaşırlığı düzeltilmiş ve su birikintileri doldurulmuş 350metre lağım yaptırılmıştır. 32 evin helâ kintıları bu lağıma verilmiştir. Köyün evlerinin avluları düzeltilmiş kaldırım yaptırılmıştır. Köyün sokakları tamamen kaldırım

yapılacaktır, bu iş halkın vaktin müsait bulunduğu bir zamana bırakılmıştır. Bütün köy halkına çiçek aşısı tatbik edilmiştir.

2 — 25 - 1 - 936 günü yine bu köye gidilerek köyün münasip yerlerine beş yüz ağacı diktirilmiş bu ağaçlar numara sırası ile takip edilerek köy halkına beş ağaç dağıtılmış ve bunların yetiştirilmesi ve muhafazası hususî ağaç sahiplerinin mes'uliyetine bırakılmıştır.

3 — Karaman köyü yatı mektebi yatakhane gayri sıhhi olduğundan kültür direktörlüğünden tahsisat verdirilerek yeniden bir yatakhane yaptırılmasına muvaffakiyet hasıl olmuştur.

4 — Mektebe hamam yaptırılmış ve bir ütü temin olunmuştur.

5 — Mektebdeki zayıf ve kansız çocuklara balık yağı temin edilmiştir. Yine bu fakir çocuklar için kurban bayramında sosyal yardım şubesinin yardımı ile et toplanılmış kavurma yapılarak mektebe gönderilmiştir.

Köylü köyü:

Bu ay içinde birkaç kerre gidilerek lağım ve kaldırım yaptırılmıştır.

Evlerinin avluları ve helâları temizletilmiştir münasib yerlerine ağaç diktirilmiştir. Evimiz sinemasında köylülerimize istifade ettirmekteyiz pazartesi akşamları sinema yalnız köylülerimize gösterilmekte ve bu gecelerde köylünün anlayacağı dilde konferanslar verilmektedir.

Halkevi Köycüler Şubesi Neşriyatından :

1 — Köy kitabı

Yazan : İlbay Salim Gündoğan

Halkevi Dil, Tarih, Edebiyet Şubesi neşriyatından:

1 — Öz Türkçe adlar

Derleyenler : Abdi Ağabey oğlu, Şevki Işıkman

2 — Çepniler (alıkesirde)

Yazan : Çağış kamunu kamunbayı H. Akay

3 — alıkesir inanmaları

derleyen : Öğretmen Osmalı alı

Kaynak Neşriyatından :

1 — Kaynağın 1-12 Sayısı Birinci cilt

2 — » 13-24 » İkinci »

3 — alıkesirde ağcılık

Yazan : Kepsütlü oğlu Halil İbrahim

Balıkesir İl Basım yerinde basılmıştır

Türk Tarihî Tetkik Cemiyeti Başkanlığına
ANKARA

YURDDAŞ!

Soy adı alma müddeti bitmektedir. Dünyanın bütün medenî haklarını kullanan Türkler, bu işi de başarı ile yapmıştır. Soy adını almayan vatandaşlar soy adlarını almada acele etsinler.